

**ВИКОРИСТАННЯ
ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ
ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ ПРОЕКТІВ
РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ
ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ**

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**ЗМІЦНЕННЯ МІСЦЕВОЇ
ФІНАНСОВОЇ ІНІЦІАТИВИ**

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ ПРОЄКТІВ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Методичний посібник

Під загальною редакцією І. Ф. Щербини

УДК 352.078.5:338.49](072)
ББК 65.261.8-56я7
В43

Рецензенти:

Л.Л. Кістерський, д.е.н., професор, Інститут міжнародного ділового співробітництва;
О.В. Голинська, к.держ.упр., доцент, Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Видання створене та впорядковане фахівцями ІБСЕД:

Щербина І. Ф. – Генеральний директор

Висоцький В. В. – менеджер проектів публічно-приватного партнерства

Самчинська І. В. – директор Департаменту фінансової політики

Використання фінансових інструментів при реалізації місцевих проектів розвитку інфраструктури та енергозбереження: Методичний посібник / [Під заг. ред., І. Ф. Щербини] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – К., 2011. – 60 с.

ISBN

У представленому методичному посібнику «Використання фінансових інструментів при реалізації місцевих проектів розвитку інфраструктури та енергозбереження» викладені навчальні, нормативні та методичні матеріали, необхідні для застосування механізмів фінансування інвестиційних програм (проектів) органами місцевого самоврядування та комунальними підприємствами. Представлено міжнародний досвід застосування окремих видів механізмів. Особлива увага приділена механізмам реалізації проектів з енергозбереження, а також залученню коштів міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів).

Видання розраховано на фахівців місцевих фінансових органів, державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування структурних підрозділів виконавчої влади, комунальних підприємств, кредиторів та підприємств, що зацікавлені брати участь у реалізації інвестиційних програм (проектів) органами місцевого самоврядування. Може бути корисним для слухачів різних форм навчання магістерської програми за напрямком «Державне управління в економічній сфері» та студентів вищих навчальних закладів.

УДК 352.078.5:338.49](072)
ББК 65.261.8-56я7

Від видавця:

Видання підготовлено Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) в рамках реалізації проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи» за підтримки Американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID)

Зміст продукту є відповідальністю Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) і не обов'язково збігається з поглядами USAID або уряду США.

Усі права на це видання захищені. Використання матеріалів має бути узгоджено з фахівцями ІБСЕД.

ISBN

ЗМІСТ

ВСТУП	4
I. Залучення коштів приватного сектору	5
I.1. Міжнародний досвід.....	5
I.2. Залучення коштів приватного сектору в Україні, можливості та перешкоди	9
II. Особливості фінансування проектів з енергозбереження	20
II.1. Законодавчі засади реалізації проектів з енергозбереження.....	20
II.2. Енергосервісні компанії (ЕСКО).....	22
III. Залучення коштів МФО	28
III.1. Загальні засади залучення коштів МФО.....	28
III.2. Досвід фінансування муніципальних програм у Росії	29
III.3. Міжнародні фінансові організації та іноземні державні установи. Муніципальні енергозберігаючі програми	31
III.4. Практика залучення коштів НЕФКО м. Івано-Франковськом	35
IV. Упровадження механізмів фінансування в рамках Кіотського протоколу	38
IV.1. Визначення термінів та загальні вимоги фінансування в рамках Кіотського протоколу.....	38
IV.2. Вимоги до проектів, що фінансуються в рамках Кіотського протоколу.....	39
V. Додаткові надходження до місцевого бюджету як результат підвищення ефективності управління грошовими ресурсами	42
VI. Загальні умови здійснення місцевих запозичень та надання місцевих гарантій	43
VI.1. Місцеві запозичення.....	43
VI.2. Місцеві гарантії.....	48
VI.3. Установа муніципального фінансування (УМФ)	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	55
Додаток А	55

ВСТУП

Пропонуємо вашій увазі посібник «Використання фінансових інструментів при реалізації місцевих проектів розвитку інфраструктури та енергозбереження», що містить детальний огляд можливих джерел фінансування таких проектів розвитку, аналіз проблем вітчизняного законодавства у цій сфері та практичні поради щодо реалізації проектів в Україні.

У світі існує багато прикладів, коли грамотне застосування фінансових інструментів при реалізації місцевих проектів розвитку інфраструктури та енергозбереження суттєво вплинуло на економічний розвиток регіонів.

Економічне зростання в Україні висуває підвищені вимоги до публічної інфраструктури, яка потребує модернізації та значних інвестицій. Не меншою проблемою є енергоефективність. Економія енергоресурсів стає дедалі актуальнішою тенденцією, що допомагає заощадити кошти та зберегти довкілля. Однак у переважній більшості випадків економія у довгостроковій перспективі потребує початкових капіталовкладень в об'єкти інфраструктури. Державний та місцеві бюджети не в змозі повністю задовольнити потреби в інвестуванні у проекти розвитку інфраструктури та енергозбереження. За таких умов необхідно задіяти всі можливі фінансові інструменти (насамперед кошти), досвід та можливості приватного сектору, міжнародних фінансових організацій, механізми фінансування в рамках Кіотського протоколу, місцеві запозичення та гарантії тощо для такого фінансування.

Підготовка посібника є одним із елементів Проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи» (ЗМФІ), що здійснюється Всеукраїнською громадською неприбутковою організацією «Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень» (ІБСЕД) за підтримки Агентства США з Міжнародного Розвитку (USAID). Проект ЗМФІ має на меті підвищенні рівня фіскальної децентралізації, зміцнення фінансової бази місцевих бюджетів та посилення їх самостійності, у тому числі через покращання кредитоспроможності міст та залучення приватних ресурсів.

I. ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ

Сучасні бюджетні відносини характеризується великим розривом між потребою в розвитку об'єктів інфраструктури та можливостями державних і місцевих бюджетів щодо фінансування такого розвитку. Аналіз міжнародного досвіду показує, що в багатьох розвинених країнах з метою розвитку інфраструктури кілька десятиліть застосовують так зване «публічно-приватне партнерство» (ППП).

Особливістю такого партнерства є те, що у той час, коли публічний сектор зосереджений на вирішенні суспільних проблем, завданням приватного сектору залишається отримання прибутку. Таким чином, участь приватного сектору в тому чи іншому проекті залежить від того, чи матиме він фінансову вигоду в кінцевому рахунку.

Джерелом прибутку приватного сектору в умовах PPP є або платежі з державного (місцевого) бюджету, або грошові потоки від експлуатації чи управління об'єктом інфраструктури в обмін на інвестування у цей об'єкт. Тобто зобов'язання публічного партнера при PPP можуть бути фінансовими (сплата певних сум на користь приватного партнера протягом певного часу) або нефінансовими (розподіл продукції, передача в оренду, в концесію, в управління, надання ексклюзивного права на використання супутніх об'єктів тощо). Для публічного сектору залучення приватного сектору є доцільним, коли обсяг інвестицій перевищує суму, яку можливо виділити з бюджету протягом року, або коли від експлуатації нового об'єкта починають генеруватися грошові потоки, що можна використовувати для розрахунків за цей об'єкт.

I.1. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

За міжнародним досвідом, публічно-приватним партнерством є залучення на умовах господарських договорів органами, уповноваженими державою або територіальними громадами (публічні партнери), коштів, досвіду та можливостей приватного сектору для виконання функцій публічної влади. До приватного сектору (приватні партнери) належать суб'єкти господарювання за виключенням суб'єктів державного та комунального секторів економіки.

Відповідно до визначень Рахункової палати Сполучених Штатів у США застосовують такі схеми партнерства:

- Будівництво / Експлуатація / Передача (БЕП) або Будівництво / Передача / Експлуатація (БПЕ) – з передачею об'єкта публічному партнеру;

- Будівництво / Право власності / Експлуатація (БВЕ) – право власності залишається за приватним сектором;
- Експлуатація та утримання – право власності зберігається за публічним партнером;
- Експлуатація, утримання та управління – право власності зберігається за публічним партнером;
- Лізинг / Купівля (Фінансовий лізинг) – публічний партнер набуває право власності на об'єкт;
- Продаж / Зворотний лізинг – публічний партнер набуває (у разі фінансового лізингу) або не набуває (у разі оперативного лізингу) право власності на об'єкт;
- Оренда / Модернізація / Експлуатація або Купівля / Модернізація / Експлуатація – приватний партнер орендує або купує об'єкт у органа місцевої влади;
- Під ключ – право власності на об'єкт може набувати як публічний, так і приватний партнер;
- Інші схеми.

Будівництво / Експлуатація / Передача (БЕП) або Будівництво / Передача / Експлуатація (БПЕ). Ця форма партнерства, як правило, використовується для створення об'єктів високої вартості, експлуатація яких гарантовано забезпечить стабільне надходження коштів (наприклад, об'єкт – водоканал, при цьому гарантовано буде надходити плата за користування водою від споживачів).

У такому партнерстві приватний партнер:

1. будує об'єкт (як правило, на приватного партнера покладається відповідальність за проектування, будівництво й матеріальне оснащення об'єкта та фінансування робіт);
2. експлуатує його протягом визначеного часу з метою повернення інвестицій та отримання прибутку (приватний партнер повинен забезпечити утримання об'єкта на належному рівні, що має бути прописано у договорі);
3. **передає об'єкт органу влади** після закінчення визначеного періоду (або після закінчення будівництва у разі застосування схеми БПЕ).

У більшості випадків приватний партнер забезпечує частину або все фінансування будівництва, тому терміни контракту мають бути достатніми, щоб забезпечити повернення приватним партнером інвестицій за рахунок надходжень від експлуатації.

Із закінченням терміну договору публічний партнер може прийняти на себе експлуатацію об'єкта або укласти договір про експлуатацію з первинним приватним партнером або з новим партнером.

Будівництво / Право власності / Експлуатація (БВЕ). Приватний партнер будує та експлуатує об'єкт, не передаючи прав власності. **Право власності на об'єкт залишається за приватним сектором, і у публічного партнера відсутні обов'язки щодо купівлі об'єкта** або набуття права власності на нього.

Експлуатація та утримання. Публічний партнер замовляє приватному партнеру утримання та / або надання певних послуг. При експлуатації або утриманні з боку приватного сектору **публічний партнер зберігає право власності та загальне управління** публічними об'єктом або системою.

Як правило, така форма партнерства стосується неключових робіт. Наприклад, розробка веб-сайтів та управління ними, послуги з охорони тощо. Приватний партнер здійснює доволі незначні інвестиції, а метою партнерства є підвищення ефективності та надійності послуг.

Експлуатація, утримання та управління. Публічний партнер замовляє приватному партнеру експлуатацію, утримання чи управління об'єктом або системою, що надає послуги. У цьому випадку **публічний партнер зберігає право власності** на публічний об'єкт або систему, **але приватний партнер може інвестувати власний капітал** у об'єкт або систему.

Приватні інвестиції ретельно обраховуються у частині їх внеску до експлуатаційної ефективності та економії протягом дії договору. Загалом, чим більше термін договору, тим більше можливостей для збільшення приватних інвестицій, оскільки стає більше часу, протягом якого можна повернути інвестиції та отримати зважений дохід.

Органи місцевого самоврядування можуть ефективно використовувати таке партнерство для забезпечення послуг з водопостачання, де метою є покращання планування роботи, зменшення видатків та забезпечення окупності. Право власності зберігається за місцевою владою, а завдання з прийняття рішень для щоденного управління об'єктом передаються приватному партнеру. Передбачаються чіткі фінансові стимули, щоб приватний партнер не лише досяг планових показників, а й перевищив їх, наприклад зменшив обсяг води, що не обліковується, до рівня нижчого, ніж заплановано. Компенсація часто складається як з фіксованої ставки

оплати за управління, так і зі значних виплат, якими стимулюється досягнення високих результатів.

Лізинг / Купівля (Фінансовий лізинг). Схема Лізингу / Купівлі передбачає договір купівлі-продажу з відстроченням платежів. За цією схемою приватний партнер фінансує будівництво нового об'єкта, який він потім здає у фінансовий лізинг органу влади. Орган влади здійснює планові орендні платежі на користь приватного партнера.

З кожним платежем орган влади частково набуває право власності на об'єкт. Після закінчення терміну лізингу орган влади повністю набуває право власності або купує його за ціною несплаченого залишку фінансового лізингу. Такий спосіб є вигідним, наприклад, виробникам міського транспорту, якщо достатньо інтенсивне його використання.

За цією схемою об'єкт може експлуатуватись як публічною установою, так і приватним девелопером протягом терміну лізингу.

Фінансовий лізинг спрямований на фінансування проектів розвитку і технічного переоснащення підприємств (у т.ч. комунальних), інфраструктурних проектів.

Проект передбачає створення нового або модернізацію існуючого технічного об'єкта та його передачу у фінансовий лізинг комунальному підприємству як предмет лізингу.

Продаж / Зворотний лізинг. Така схема є фінансовим договором, відповідно до якого власник об'єкта продає його іншій особі, а потім об'єкт передається назад у лізинг від нового власника. За цією схемою публічна установа, яка продала об'єкт, отримує його назад у лізинг та продовжує його експлуатацію. Публічні та приватні особи можуть укласти договори Продажу / Зворотного лізингу за багатьох причин (наприклад, вивільняються кошти, що можуть бути спрямовані органом місцевого самоврядування на реалізацію важливих інвестиційних проектів).

Оренда / Модернізація / Експлуатація або Купівля / Модернізація / Експлуатація. Відповідно до цієї схеми партнерства, приватний партнер орендує або купує існуючий об'єкт у органу влади, інвестує свій власний капітал в оновлення, модернізацію та / або розширення об'єкта, а потім експлуатує його відповідно до контракту з органом влади.

Під ключ. Публічна установа укладає з приватним інвестором / постачальником договір про проектування та будівництво об'єкта відповідно до конкретних характеристик і показників, погоджених між установою та постачальником. Приватний постачальник зобов'язується побудувати об'єкт за фіксованою ціною та бере на себе ризики відповідності вартості будівництва цій ціні.

Зобов'язання з фінансування та право власності на об'єкт можуть покладатись як на публічного, так і на приватного партнера. Наприклад, публічний партнер може забезпечити співфінансування витрат, включаючи ризики. Як альтернатива приватний партнер може забезпечити фінансування капіталовкладень, головним чином, в обмін на довгостроковий договір про експлуатацію об'єкта.

1.2. ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ, МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРЕШКОДИ

Українське законодавство, що регулює залучення коштів приватного сектору, наразі складається з:

- Закону України «Про Державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404[1];
- Закону України «Про концесії» від 16.07.1999 р. № 997[2];
- Закону України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 р. № 723[3];
- Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства» від 11.04.2011 р. № 384[4];
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними» від 16.02.2011 р. № 232 [5];
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства» від 09.02.2011 р. № 81[6];
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового концесійного договору» від 12.04.2000 р. № 643 [7];
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Переліку об'єктів права державної власності, які можуть надаватися в концесію» від 11.12.1999 р. № 2293 [8].

У частині регулювання питань державно-приватного партнерства зазначене законодавство, як видно, є досить новим і до цього часу недостатньо вживаним. Крім того, воно містить ряд питань, що потребують подальшого врегулювання для забезпечення повномасштабного застосування механізмів у рамках державно-приватного партнерства.

Вищенаведене законодавство досить деталізовано регулює дві схеми партнерства залучення коштів, досвіду та можливостей приватного сектору, а саме: концесія та фінансовий лізинг, що застосовується понад десять років.

1.2.1. КОНЦЕСІЯ

Регулятивна база для договорів концесії практично не відрізняється від регулятивної бази договорів оренди / лізингу.

При застосуванні механізму концесії:

- орган місцевого самоврядування укладає на конкурсній основі договір концесії з приватним підприємством (надає йому ексклюзивне право на експлуатацію свого майна);
- приватне підприємство бере на себе всю відповідальність за здійснення інвестицій, експлуатацію і технічне обслуговування цього майна;
- орган місцевого самоврядування залишається відповідальним за надання послуг споживачам, встановлення тарифів і забезпечення певних аспектів якості обслуговування споживачів.

Об'єкти, що можуть надаватись у концесію.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про концесії» від 16.07.1999 р. № 997 [2], у концесію можуть надаватись об'єкти права державної чи комунальної власності, що використовуються для здійснення діяльності у таких сферах:

- водопостачання, відведення та очищення стічних вод;
- збирання та утилізація сміття;
- надання послуг, пов'язаних з постачанням споживачам тепла;
- будівництво та / або експлуатація автомобільних доріг, об'єктів дорожнього господарства; шляхів сполучення; портів та аеропортів;
- виробництво та / або транспортування електроенергії;
- будівництво житлових будинків та надання послуг у житлово-експлуатаційній сфері;

- використання об'єктів соціально-культурного призначення (за винятком тих, що розташовані у рекреаційних зонах);
- будівництво та експлуатація готелів, туристичних комплексів, кемпінгів та інших відповідних об'єктів туристичної індустрії тощо.

Проблеми проектів концесії:

- відсутність повноважень стосовно надання гарантії з боку органу влади щодо покриття збитків інвестора у разі недосягнення проектної завантаженості об'єкта (наприклад, інтенсивності руху по платній дорозі) через незацікавленість органів місцевої влади у неприбуткових проектах;
- великі терміни окупності концесійних проектів, що не дозволяє спрогнозувати ймовірність своєчасного та повного відшкодування інвестицій (як правило, це капіталомісткі проекти, вони майже не окупаються);
- нерентабельність комунальної сфери (невідповідність тарифів вартості наданих послуг, і як результат – низька платоспроможність);
- відсутність розподілу ризиків між органами влади та приватними інвесторами;
- відсутність можливості застосування інших моделей відшкодування інвестицій, крім стягнення прямої плати за послуги;
- об'єкти концесії не підлягають приватизації.

Приклад концесії на послуги тепlopостачання у м. Артемівськ [9]¹

Діяльність КП «Артемівськтепломережа» (м. Артемівськ Донецької обл.) характеризується такими показниками:

- борг підприємства за спожитий у 2005 – 2007 роках газ – 20 млн. грн.;
- дебіторська заборгованість населення за цей період (несплата за надані послуги) – 15 млн. грн.

Артемівська міська рада ухвалила підвищення тарифів на опалення восени 2006 року до приходу концесіонера. Навесні 2007 року міська рада міста провела міжнародний концесійний конкурс, переможцем якого стала литовська компанія «E Energija». Поки представники компанії знайомилися з тепловим господарством і склали бізнес-план, влада

1 Посібник з публічно-приватного партнерства / [Едвард Р. Уайт, Брайан Дезилець, Олена Маслюківська]; Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), SEGURA/IP3 Partners LLC, проект «Навчальна програма публічно-приватних партнерств», К.: ООО «Діалог-Київ», 2009. – ст. 7, 11.

Артемівська провела фінансовий та технологічний аудит компанії й у липні 2007 року отримала дозвіл Антимонопольного комітету України.

«Артемівськ-Енергія» оплатила наперед газ для опалювального сезону, й у серпні – вересні 2007 року було підписано договір концесії на 40 років.

За 3 місяці 2008 року жителі м. Артемівськ розрахувалися за тепло і гарячу воду на 98 % – найкращий показник у Донецькій області (в інших містах оплата складала близько 50 – 70 %). При цьому «Артемівськ-Енергія» сплатила борги за газ «Артемівськтепломережі» (позика 20 млн. грн.).

При застосуванні механізмів концесії за наявності потреби у залученні кредитних ресурсів може використовуватися схема проектного фінансування (див. рис. 1.1). При цьому:

- Група приватних компаній створює нову проектну компанію (або «спеціалізовану компанію») для будівництва й експлуатації нового об'єкта. Нова спеціалізована компанія капіталізується за рахунок внесків спонсорів (20 – 25 %).
- Проектна (спеціалізована) компанія після цього позичає кошти у приватних комерційних позичальників (75 – 80 %). Позичальники покладаються на заплановані майбутні надходження від реалізації проекту, за рахунок яких будуть повернуті усі позики.
- Орган місцевого самоврядування, що управляє об'єктом права комунальної власності (керівництво громади, де здійснюється проект), не надає повні гарантії позичальникам.
- Приватні спонсори надають тільки обмежені гарантії та, за потреби, додатковий капітал.

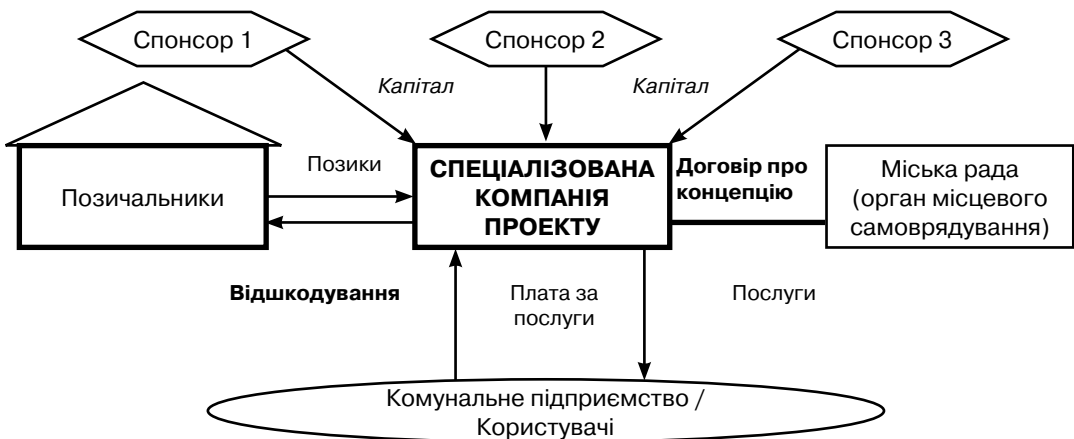

Рис. 1.1. Схема проектного фінансування.

1.2.2. ЕКСПЛУАТАЦІЯ, УТРИМАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ

Прикладом недосконалості українського законодавства, що регулює залучення коштів, досвіду та можливостей приватного сектору, є проект реконструкції аеропорту вартістю близько 1,2 млрд. грн., який передбачалося реалізувати за схемою, представленою на рис. 1.2.

**Міністерство транспорту
та зв'язку України**

**Американська компанія
IMTC-MEI L.L.C.**

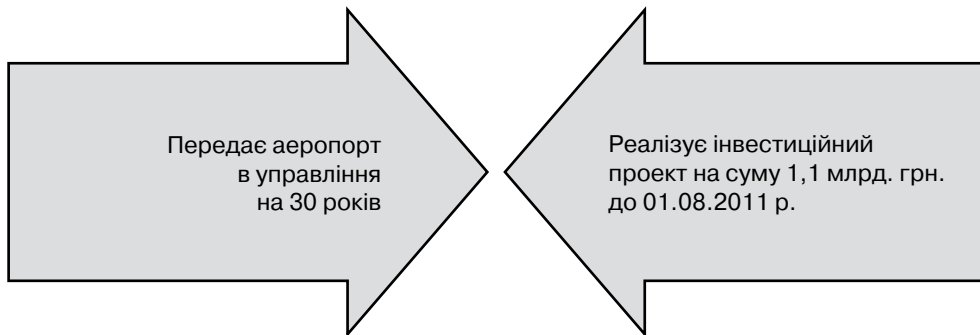

Рис. 1.2. Схема реконструкції аеропорту у м. Львів

За такою схемою Міністерство транспорту і зв'язку України в 2009 році провело тендер на реконструкцію аеропорту «Львів» на умовах експлуатації, утримання та управління. За результатами тендеру перемогла американська компанія IMTC-MEI, запропонувавши 4,9 млн. грн. Вартість будівництва терміналу оцінювалася ще в 1,1 млрд. грн, а інвестиції в інфраструктуру – близько 98,3 млн. грн. Але договір підписано не було. Головною перешкодою стало те, що Міністерство, за висновком американської сторони, не мало достатніх повноважень для взяття зобов'язань за договором. За таких обставин американська сторона наполягала на тому, щоб зобов'язання

Міністерства за договором були забезпечені державною гарантією. Цю вимогу Міністерство задовольнити не змогло.

Таким чином, для реалізації цього виду державно-приватного партнерства потрібні зміни до Бюджетного кодексу [10], які регулюють порядок прийняття зобов'язань з боку державних (місцевих) органів, зокрема щодо відшкодування втрат приватного партнера, спричинених діями цих органів.

1.2.3. ЛІЗИНГ

Сьогодні в Україні існує велика потреба в оновленні й поповненні міського комунального електротранспорту (знос складає 95%), сміттєзбиральної техніки, машин для прибирання вулиць, дорожньо-ремонтної техніки, енергозберігаючого опалювального обладнання, обладнання для сміттепереробних заводів й іншого обладнання для сфери житлово-комунального господарства. Ці питання можливо вирішити за допомогою лізингу.

Головною передумовою формування лізингового ринку в Україні є незадовільний стан парку устаткування, а саме:

- значна питома вага морально застарілого устаткування;
- низька ефективність його використання;
- незабезпеченість запасними частинами тощо.

Особливості та передумови успішної роботи за схемами лізингу:

- бажання керівництва міста та депутатського корпусу;
- можливості бюджету міста;
- прив'язка процедури укладання договору до проведення тендеру.

Наразі більшість лізингових компаній працює з легковим автотранспортом, і лише невелика кількість компаній працює з технологічним обладнанням; лізинг нерухомості знаходиться на початковій стадії, а лізинг технологій і персоналу взагалі не використовується.

Лізингові продукти, що наразі найбільше потрібні ринкові:

- оновлені засоби виробництва;
- нові технології;
- лізинг енергозберігаючого обладнання тощо.

Загальна схема фінансування, що діє у роботі ТОВ «Укртехпромлізинг», представлена на рис. 1.3.

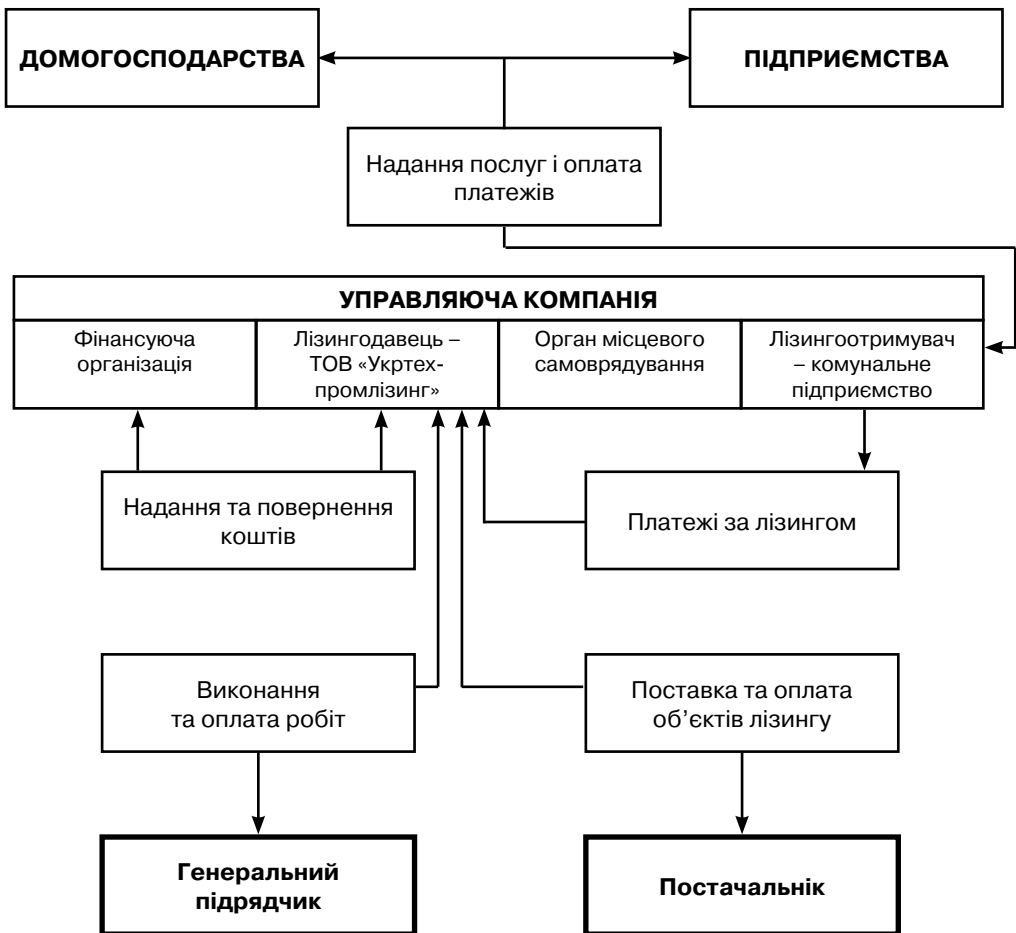

Рис. 1.3. Загальна схема фінансування, що реалізується у роботі ТОВ «Укртехпромлізинг»

До переваг використання лізингу можна віднести:

1. вигідні умови: приваблива ефективна процентна ставка; оптимальний розмір авансового платежу, гнучкий графік лізингових платежів, пільгові умови страхування предметів лізингу тощо;
2. не потрібна додаткова застава. Заставою виступає предмет лізингу;
3. комунальне підприємство розраховується з доходів, отриманих від експлуатації предмета лізингу після введення його в експлуатацію;
4. предмет лізингу не можливо арештувати, конфіскувати, забрати за борги комунального підприємства, поки він знаходиться у власності лізингової компанії;

5. не можна вимагати дострокового повернення предмета лізингу через відкриття процедури банкрутства чи з іншої причини;
6. обов'язкове страхування предмета лізингу покриває ризики пошкодження та знищення.

За результатами проведення закупівлі переможцем визначається відповідна **лізингова компанія, яка забезпечує:**

- оцінку фінансових можливостей комунального підприємства, економічних показників та ризиків проекту;
- вибір постачальників обладнання, генпідрядника, виконання усього комплексу робіт зі створення технічного об'єкта;
- страхування основних ризиків проекту на пільгових умовах;
- моніторинг виконання проекту, організацію управління ризиками.

Управляюча компанія створюється з метою забезпечення контролю за цільовим використанням залучених коштів, акумулювання платежів за комунальні послуги, а також проведення відповідних розрахунків з учасниками проекту. Компанія функціонує до завершення проекту.

Учасниками управляючої компанії є:

- фінансуюча організація;
- комунальне підприємство;
- лізингова компанія;
- органи місцевого самоврядування.

Проблеми проектів лізингу

- **Бюджетний кодекс [10] передбачає надання місцевих гарантій лише щодо забезпечення зобов'язань з повернення кредиту (позики). Це означає, що лізингодавці можуть відшкодувати свої витрати на об'єкт лізингу тільки шляхом його вилучення та передачі іншому лізингоотримувачу. Враховуючи специфічність основних засобів комунального сектору, пошук нового спроможного лізингоотримувача може зайняти значний час і через це спричинити втрати для лізингодавців. Внесення відповідних змін до Бюджетного кодексу [10] могло би вирішити цю проблему.**

1.2.4. ПРОЕКТИ «ПІД КЛЮЧ»

Реалізація проекту «під ключ» передбачає надання публічним партнером закінченого об'єкта приватному партнеру на замовлення останнього.

У рамках такого партнерства публічна установа укладає з приватним інвестором / постачальником договір про проектування та будівництво закінченого об'єкта відповідно до конкретних характеристик та показників, погоджених між установою та постачальником. Приватний постачальник зобов'язується побудувати об'єкт за фіксованою ціною та бере на себе ризики відповідності вартості будівництва погодженій ціні.

Зобов'язання з фінансування та **право власності на об'єкт можуть покладатися як на публічного, так і на приватного партнера.** Наприклад, публічний партнер може забезпечити співфінансування разом з відповідними витратами та ризиками. Як альтернатива, приватний партнер може забезпечити фінансування капіталовкладень, головним чином, в обмін на довгостроковий договір про експлуатацію об'єкта.

Схема можливої реалізації проекту «під ключ» представлена на рис. 1.4.

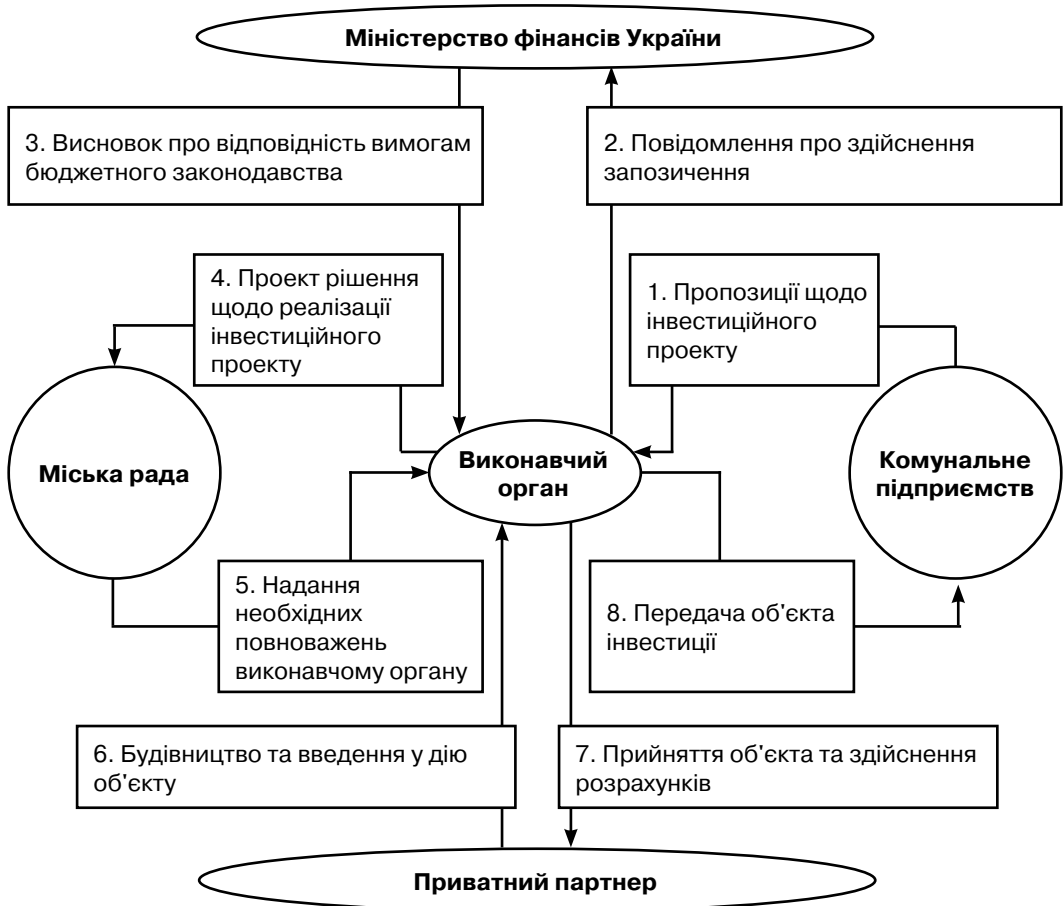

Рис. 1.4. Приклад схеми реалізації проекту «під ключ»

Переваги:

- При виконанні договорів «під ключ» приватні партнери йдуть найкоротшим шляхом (наприклад: розробка-виготовлення) та не зв'язані характерною для публічного сектору регламентацією закупок робіт та послуг. Таке поєднання дозволяє приватним партнерам завершити проект за набагато коротший час та з меншими витратами, ніж у разі використання традиційних схем будівництва органом місцевої влади.
- Вартість запозичень для іноземних або потужних національних постачальників на фінансування проектів може бути набагато меншою, ніж вартість запозичень органів місцевої влади.
- Ризик будівництва об'єкта, його якості повністю покладається на приватного партнера.
- Якщо проект дозволяє комунальному підприємству отримувати додатковий прибуток або заощаджувати кошти, з'являється джерело для розрахунків за запозиченнями.

Ризики:

- Збільшення вартості запозичень у разі девальвації національної валюти, якщо розрахунки передбачаються в іноземній валюті.
- Збільшення вартості запозичень у разі підвищення базової ставки, якщо обслуговування запозичень здійснюється за плаваючою ставкою.
- Збільшення вартості будівництва об'єкта, якщо вибір партнера здійснювався за відсутності конкурентного середовища.

Проблеми:

- **Чинна редакція Порядку здійснення місцевих запозичень, затвердженого Кабінетом Міністрів України [11], передбачає, що запозичення може здійснюватись у формі: укладення договорів позики (кредитних договорів) з фінансовими установами; випуску облігацій місцевих позик. Це допускає тлумачення, що і позики, і кредити (фінансові та комерційні) можуть залучатися лише від фінансових установ у грошовій формі. Разом з тим, Цивільний кодекс України передбачає можливість надання кредиту як авансу, попередньої оплати, відстрочення або розстрочення оплати товарів, робіт або послуг (комерційний кредит), при цьому суб'єктний склад**

кредиторів не обмежується фінансовими установами. Внесення відповідних змін до згаданого порядку дозволило б територіальним громадам скористатися перевагами схеми реалізації проектів «під ключ».

I.2.5. ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» [1]: «Державно-приватне партнерство – співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами.»

Слід зазначити, що в господарських відносинах не є типовими відносини співробітництва. Це створює певні труднощі при визначенні предмета договору про державно-приватне партнерство.

З іншого боку, Закон передбачає повноваження органів державної та місцевої влади брати на себе певні зобов'язання фінансового характеру, у тому числі за державної підтримки, але виконання цих зобов'язань можливе лише у випадку, якщо відповідні платежі будуть передбачені та затверджені у відповідному бюджеті. У зв'язку з цим у приватного партнера з'являється певний ризик щодо виконання своїх зобов'язань державним партнером. За таких умов реалізація проектів державно-приватного партнерства в Україні залишається під питанням.

II. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

II. 1. ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ.

Правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань та організацій, розташованих на території України, а також для громадян визначаються Законом України «Про енергозбереження» від 01.07.1994р. № 74 [12]. Статтею 2 цього Закону визначені основні поняття, що стосуються енергозбереження, зокрема такі:

- енергозбереження – діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів;
- економія паливно-енергетичних ресурсів – відносне скорочення витрат паливно-енергетичних ресурсів, що виявляється у зниженні їх питомих витрат на виробництво продукції, виконання робіт і надання послуг встановленої якості;
- енергоефективний проект – проект, спрямований на скорочення енергоспоживання, а саме: реконструкція мереж і систем постачання, регулювання і облік споживання води, газу, теплової та електричної енергії, модернізація огорожувальних конструкцій та технологій виробничих процесів.

Відповідно до зазначеного Закону, до енергозбереження можна віднести:

- проведення енергозберігаючої політики та заходів енергозбереження в усіх галузях економіки (промисловості, транспорті, будівництві, сільському господарстві тощо), соціальній сфері та побуті, а також у сфері міждержавного та міжнародного співробітництва;
- видобування, переробку, транспортування, виробництво, зберігання та використання всіх видів палива, теплової та електричної енергії, інших ресурсів природного чи штучного походження в частині використання паливно-енергетичних ресурсів;
- проведення енергетичного аудиту;
- виробництво та поставку енергетичного та енергоспоживаючого обладнання, машин, механізмів, конструкційних, будівельних мате-

ріалів та іншої продукції, приладів обліку, контролю і регулювання витрачання енергоресурсів;

- науково-дослідні, проектно-конструкторські, експертні, спеціалізовані, монтажні, налагоджувальні, ремонтні та інші види робіт і послуг, пов'язані з підвищенням ефективності використання та економії паливно-енергетичних ресурсів;
- роботи, пов'язані з розвитком і використанням нетрадиційних поновлюваних джерел енергії, вторинних енергетичних ресурсів, процесів заміщення дефіцитних видів палива;
- визначення пріоритетних напрямів екологічно чистої енергетики і створення нових джерел енергії та видів палива тощо.

Хоча Законом України «Про енергозбереження» і передбачене пріоритетне кредитування заходів щодо забезпечення раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів, однак Порядок такого кредитування, також передбачений цим Законом, наразі не встановлений Кабінетом Міністрів України. На практиці органи місцевого самоврядування мають самостійно вишукувати джерела фінансування заходів з енергозбереження. Крім того, перед громадами постає питання впровадження заходів для стимулювання економії енергоресурсів учасниками бюджетного процесу.

Найбільш актуальним та ефективним заходом для забезпечення зниження споживання енергоносіїв для органів місцевого самоврядування наразі є реалізація проектів з енергозбереження. За своєю суттю такий проект – це система обумовлених його межами цілей з економії паливно-енергетичних ресурсів, створюваних або модернізованих для їхньої реалізації фізичних об'єктів, технологічних прийомів, організаційної та технологічної документації, трудових і матеріальних ресурсів, а також управлінських рішень та заходів щодо реалізації зазначених цілей.

Реалізація проекту енергозбереження здійснюється в умовах взаємодії всіх учасників кожного з його етапів (життєвих циклів проекту).

Як правило, проекти з енергозбереження, окрім економії енергоресурсів, забезпечують економію коштів з боку як виробників, так і кінцевих споживачів енергії.

Залежно від типу проекту вкладення в нього окупаються у термін до шести років. Середня окупність проектів у бюджетній сфері від – 2 до 5 років.

Реалізація програм з енергозбереження на об'єктах комунального господарства (соціально-культурна сфера) може забезпечити щорічну

економію видатків на оплату енергоносіїв, достатньо для повернення вкладених інвестицій та отримання прибутку.

Саме окупність проектів з енергозбереження вигідно відрізняє їх від інших проектів з погляду пріоритетності інвестування коштів, запозичених місцевими громадами.

II.2. ЕНЕРГОСЕРВІСНІ КОМПАНІЇ (ЕСКО)

Умови залучення енергосервісних компаній для реалізації проектів енергозбереження такі:

- ЕСКО гарантує, що вартість заощадженої енергії буде перевищувати вартість інвестицій, необхідних для досягнення цих заощаджень (плюс прибуток ЕСКО на повернення цієї інвестиції);
- підприємство (замовник, міська рада або бюджетна установа) оплачує устаткування та послуги ЕСКО протягом декількох років і тільки за рахунок коштів, які вже заощаджені в результаті скорочення споживання енергії;
- підприємство (замовник, міська рада або бюджетна установа) забезпечує необхідну майнову заставу чи іншим чином гарантує виконання своїх договірних зобов'язань.

ЕСКО-механізм фінансування проектів з енергозбереження діє за такими принципами:

1. споживач енергії (замовник) не несе ніяких попередніх витрат на реалізацію енергозберігаючих проектів;
2. усі витрати на реалізацію проекту «під ключ» бере на себе енергосервісна компанія (ЕСКО);
3. усі витрати на реалізацію проекту компенсуються за рахунок досягнутої в результаті енергозбереження економії.

Механізм фінансування таких проектів отримав назву «перфоманс-контракти» (Performance Contracting) або «енергетичні перфоманс-контракти» (Energy Performance Contracting), що у перекладі на українську можна охарактеризувати як ефективний контракт або енергоефективний контракт. Фінансування третьою стороною (Third Party Financing) є варіантом того самого механізму у франкомовних країнах і називається *Chauffage*. Його основною особливістю є пряма відповідальність компанії за ефективність та справне функціонування встановленого обладнання у термін, обумовлений контрактом [13].

При виконанні Перфоманс-контракту ЕСКО пропонує споживачеві енергії – замовнику повний комплекс сервісу, пов'язаного зі збереженням енергії:

- проектний;
- інженерний;
- технічний;
- управлінський;
- фінансовий.

Результатом цього сервісу є зниження витрат на енергію шляхом підвищення ефективності її використання.

ЕСКО-механізми є важливими як для міських органів влади, так і для виробників енергетичного обладнання та устаткування. Ресурси міст досить обмежені, тоді як енергосервісні компанії, за визначенням, пропонують повний пакет послуг «під ключ», включаючи енергоаудит, підготовку техніко-економічного обґрунтування, виконання робіт з вибору, встановлення і пуску в експлуатацію енергоефективного устаткування, фінансування, маркетингові послуги тощо.

ЕСКО забезпечують фінансування проектів зі своїх власних фондів, однак звичай вони здатні фінансувати тільки початкові стадії проекту. Частіше роль ЕСКО – знайти та оптимізувати фінансування проектів від лізингової компанії, інвесторів і комерційних банків.

Співробітництво ЕСКО і замовника проходить у 7 стадій:

1. проведення енергоаудиту. На цій стадії ЕСКО визначає, чи буде достатньою потенційна економія для подальшого співробітництва з замовником. Як правило, спочатку проводиться попередній аналіз, а потім, за бажанням замовника, – докладний аудит;
2. розробка енергозберігаючих заходів (ЕЗЗ), представлення їх у вигляді звіту за проектом, підписання перфоманс-контракта;
3. закупівля, доставка і монтаж устаткування, впровадження ЕЗЗ;
4. навчання обслуговуючого персоналу;
5. контроль, перевірка і ремонт встановленого устаткування;
6. вимірювання споживання енергії та фактично отриманої економії;
7. повернення вкладених коштів.

Переваги залучення енергосервісних компаній:

- ЕСКО вкладає свій капітал у проект, гарантує ефективну експлуатацію устаткування та забезпечує прибутковість проекту у цілому;

- ЕСКО домовляється з підприємством про умови і терміни виконання проекту «під ключ» у рамках енергосервісного контракту;
- ЕСКО гарантує виконання всіх умов та технічних параметрів, необхідних для забезпечення окреслених обумовлених у Контракті якості наданих послуг та кількості заощадженої енергії.

Схема повернення коштів від клієнтів ЕСКО на основі безпосередніх договірних відносин між ЕСКО та замовниками сервісу представлена на рис. II.1.

Основними та безпосередніми учасниками цієї схеми повернення коштів є:

- енергосервісна компанія;
- будівлі та споруди (об'єкти виробничої та невиробничої сфери міста, інші об'єкти).

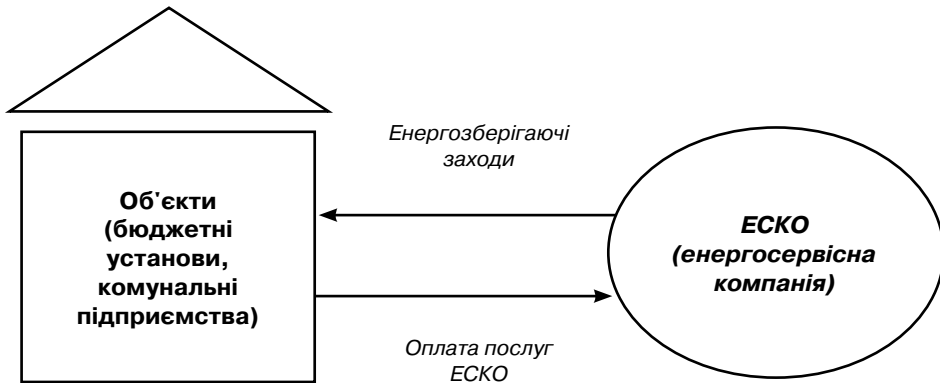

Рис. II.1. Схема повернення коштів від клієнтів ЕСКО на основі безпосередніх договірних відносин між ЕСКО та замовниками сервісу

Для фінансування витрат ЕСКО за наведеною схемою можуть використовуватись як договірні відносини на базі перформанс-контрактів (ЕСКО виконує роботи за власний рахунок, поступово відшкодовує свої витрати та отримує прибуток від економії енергоресурсів на цьому об'єкті), так і угоди «звичайного» типу, що передбачають виконання ЕСКО запланованого обсягу робіт зі зменшення енергоспоживання та безпосередню оплату за його виконання.

Суть механізму перформанс-контрактів полягає в утворенні спеціального порядку руху коштів, що виділяються з місцевого бюджету на здійснення заходів з енергозбереження у бюджетних установах,

та фіксуванні видатків у місцевий бюджет на ці заходи на термін реалізації енергозберігаючого проекту.

При реалізації енергозберігаючого проекту має відбуватися зменшення споживання енергоресурсів бюджетними установами.

Отримана економія при створенні відповідного порядку могла б направляти на повернення інвестованих у проект коштів.

Договір перформанс-контракту повинен охоплювати визначення таких позицій:

- сторона, яка оплатить витрати на інвестиційний та енергетичний аудит у тому випадку, якщо енергоефективний проект не буде впроваджуватися;
- момент переходу права власності на результати виконаних робіт за енергоефективним проектом;
- права та обов'язки сторін стосовно результату виконаних робіт у разі дострокового припинення договору на кожному етапі реалізації проекту;
- врегулювання питання невіддільності нового обладнання від старих систем у випадку дострокового припинення договору;
- порядок залучення незалежної експертної організації у випадку суперечок між замовником і ЕСКО з питань визначення енергетичного базису, розміру витрат на впровадження, досягнення (недосягнення) економічного ефекту, отримання гарантованих обсягів ;
- порядок реалізації права ЕСКО на нагляд за технологічними процесами на підприємстві замовника та експлуатацією нового обладнання, контроль формування собівартості для періодичного визначення обсягів заощадженої енергії, контроль усіх взаємовідносин з енергопостачальними організаціями;
- випадки та порядок зміни розміру гарантованих заощаджень (суттєва зміна тарифів, інфляція, зміна законодавства тощо), порядок розподілу економії, одержаної понад початково розраховану суму.

Існує також інша форма залучення ЕСКО до участі у реалізації енергоефективного проекту, за якої ЕСКО виступає тільки як інжинірингова та консультативна фірма і отримує сплату за свої послуги (див. рис. II.2).

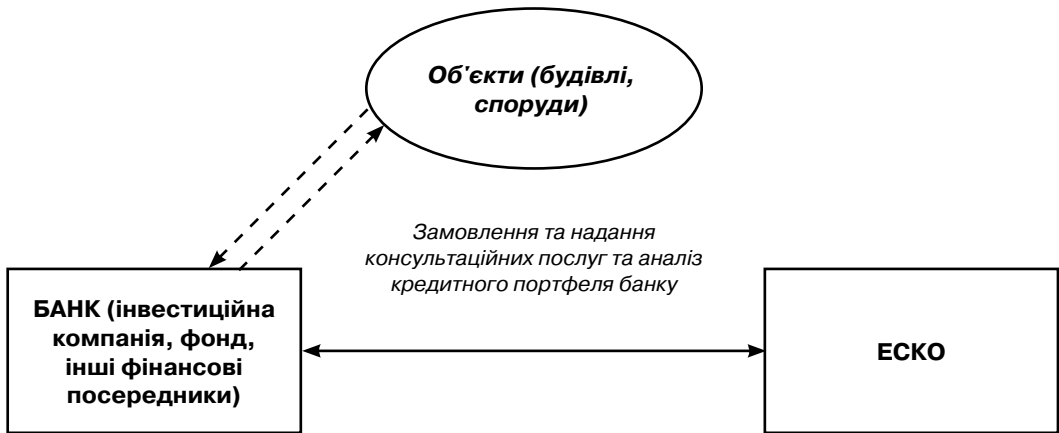

Рис. 11.2. Схема реалізації проекту з енергозбереження за умови залучення банківських установ та участі ЕСКО

За такої схеми реалізації проекту з енергозбереження фінансові посередники виступають як замовники для енергосервісної компанії щодо аналізу реальності бізнес-планів, які подаються банку для отримання кредиту. Крім того, ЕСКО може виконувати енергоаудит об'єктів фінансування, здійснювати інжиніринговий супровід, розробляти бізнес-плани та виконувати інші консультаційні послуги на замовлення фінансової установи.

Оплата та виконання робіт за такою схемою оформляються звичайними договорами на виконання робіт або одним генеральним договором на консалтингово-інжиніринговий сервіс для банківської установи, який укладається на певний проміжок часу і в рамках якого проводиться оплата робіт Замовником (банком) та виконання робіт Підрядником (ЕСКО).

Доцільною є схема, відповідно до якої ЕСКО виступає перед замовником та фінансовою установою як посередник і гарант, а замовник і фінансова установа вступають у прямі відносини. Отримані замовником фінанси переводяться на рахунок ЕСКО, яка фактично буде реалізувати проект.

Замовник (міська рада, бюджетна установа або комунальне підприємство) повинен сплачувати борг фінансовій установі систематичними платежами, при цьому розрахунок починається до моменту отримання і перевірки економії енергії. ЕСКО ж гарантує замовнику, що встановлена економія витрат енергії буде досить велика, щоб покрити витрати на проект. Якщо це не так, то ЕСКО виплачує замовнику відповідну різницю.

Прибуток ЕСКО створиться або за рахунок прямого зниження витрат на енергію, або за рахунок поліпшення якості енергії. Спосіб розрахунку є результатом договору між ЕСКО і замовником. Зазвичай припускається, що замовник може викупити проект за так звану залишкову ціну. Така можливість знижує ризик замовника у випадку істотної зміни зовнішніх умов (зміна цін на енергію, технологічного циклу і т. ін.) і подальше співробітництво з ЕСКО в області споживання енергії стане не вигідним.

Можливі форми стимулювання розпорядників коштів щодо раціонального використання енергоресурсів:

- аналіз і моніторинг поведінки споживачів щодо дотримання принципів і вимог енергозбереження;
- впровадження системи інформаційного забезпечення заходів з енергозбереження, поширення кращого досвіду та енергозберігаючих технологій і техніки;
- використання фінансової мотивації до впровадження енергозберігаючих заходів.

Проблема: якщо термін розрахунків за договором з ЕСКО виходить за рамки бюджетного року, для компанії виникають ризики щодо затвердження в наступних бюджетах платежів за чинними договорами.

III. ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ МФО

III.1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ МФО

У сучасних умовах має місце нестача власних ресурсів органів місцевого самоврядування, зокрема для реалізації проектів інфраструктурного розвитку. Це підтверджується зниженням частки капітальних видатків з 13,3 % на кінець докризового 2008 року до 7,5 % за підсумками дев'яти місяців 2011 року [14], а також обмеженням доступу органів місцевого самоврядування до ресурсів комерційних банків через значні розміри середньозваженої ставки за кредитами у національній валюті (близько 14,0 %).

З огляду на це суттєво підвищується роль зовнішніх запозичень від міжнародних фінансових організацій (МФО) та іноземних державних фінансових установ. Вони мають можливості та бажання фінансувати проекти місцевого розвитку та є надійним джерелом для забезпечення розвитку місцевої інфраструктури. На відміну від українських банків-кредиторів, вартість запозичень від таких кредиторів істотно нижче, а терміни довше. Унаслідок цього в сучасних умовах запозичення від МФО та іноземних державних фінансових установ є реальним джерелом фінансування міських проектів інфраструктурного розвитку.

Відповідно до абзацу другого частини 3 статті 16 Бюджетного кодексу [10] місцеві зовнішні запозичення шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій можуть здійснювати всі міські ради.

Міжнародна фінансова організація – це організація, створена на основі міждержавних (міжнародних) угод у сфері міжнародних фінансів. Учасниками угод можуть бути держави та недержавні інститути.

Міжнародні фінансові організації мають власне бачення щодо реконструкції / модернізації об'єкта, і кожна з них має свої умови, яких необхідно дотримуватися для одержання фінансування. Найбільш важливими є реалістичність проекту і гарантоване повернення кредитів. Важливо розробити проект так, щоб інвестиції поверталися з прибутком, а законодавчі зміни здійснювалися паралельно з технічним покращанням.

Крім урядових гарантій, міжнародні фінансові установи також вимагають дотримання суто економічних критеріїв, що включають такі індикатори, як внутрішня норма повернення (internal rate of return (IRR)), чиста приведена вартість (net present value (NPV)) тощо. Сукупність критеріїв змінюється від установи до установи і залежать від виду фінансування.

Великі проекти можуть вимагати підтримки декількох міжнародних фінансових організацій і часто такі кредити належать до пакетного співфінансування.

Відповідно до специфіки фінансування декількома міжнародними фінансовими організаціями необхідно:

- формувати компоненти проекту так, щоб це було вигідно кожному з кредиторів;
- працювати з різними рівнями здійснення в одному проекті, оскільки різні лінії кредитів вимагають різних рівнів IRR;
- працювати за різними правилами в рамках реалізації одного проекту.

Міжнародне кредитування проектів вимагає значних витрат часу і залучення зовнішніх консультантів. Коли настає фаза реалізації проекту, можуть з'явитися і специфічні проблеми з більш важкими наслідками, ніж на стадії проектування. Найбільш складні проблеми пов'язані з місцевим фінансуванням, і міжнародні фінансові установи враховують специфіку узгодження місцевого співфінансування, особливо коли воно потрібне на стадії упровадження, оскільки **місцеве фінансування є основною умовою міжнародного кредиту.**

III.2. ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ ПРОГРАМ У РОСІЇ

На реалізацію енергозберігаючих заходів у системах тепlopостачання МБРР надав позику десяти російським регіонам у розмірі 60,0 млн. дол. США для фінансування проектів підвищення ефективності використання енергії [15].

У цілому за рахунок реалізації маловитратних заходів у рамках позики МБРР за 10 років буде зекономлено близько 5,2 млн. тонн умовного палива (у. п.).

Позика надана терміном на 10 років, дисконтна ставка 10 % з пільговим періодом 3 роки, протягом якого здійснюється сплата тільки відсотків за запозиченими сумами.

Зазначені заходи реалізовані під контролем МБРР, Мінфіну і Мінтопеноерго Росії відповідно до затверджених ТЕО і бізнес-планів енергозберігаючих проектів.

Закупівля товарів здійснювалася шляхом проведення тендерів (міжнародний закритий і відкритий тендер чи закупівля) відповідно до правил МБРР.

До обов'язкових умов надання позики належать:

- наявність договору поручительства між адміністрацією відповідного суб'єкта Російської Федерації та Мінфіном Росії;
- фінансова заможність і економічна стійкість виконавчого агентства, здатного покривати місцеві витрати за проектом за рахунок власних коштів і забезпечувати коефіцієнт погашення заборгованості в розмірі не менше 1,2;
- наявність технічно здійснених енергозберігаючих проектів з економічною і фінансовою нормою прибутку не менше 20 % і 10 % відповідно.

Перевага віддавалася муніципальним підприємствам, на яких собівартість відпуску тепла найбільша, та споживачам з найбільшими дотаціями з місцевих бюджетів. При цьому стан об'єкта не повинен вимагати повної заміни устаткування, вартість якої перевищує можливі інвестиції.

Структурний аналіз потенціалу енергозбереження в діючих системах теплопостачання показав, що за рахунок заходів, строк окупності яких складає до трьох років, можна скоротити витрати тепла і палива не менше ніж на 25 %. При цьому до 70 % цього потенціалу можна реалізувати на теплових пунктах (абонентських введеннях) та системах опалення, гарячого водопостачання і вентиляції (20 % – на джерелах теплопостачання, 10 % – на теплових мережах).

Разом з тим, неодмінною умовою для реалізації цих заходів є стабілізація гідравлічного режиму в теплових мережах, що забезпечує можливість функціонування локальної автоматики на теплових пунктах.

Виявлення цих абонентів і ліквідація дефіциту тепла в них, у тому числі за рахунок встановлення додаткових джерел тепла, дозволяє одержати мультиплікаційний ефект економії енергії у всіх приєднаних споживачів за рахунок зниження їх перегріву.

Практикою ряду міст Росії доведено, що використання обмежених інвестицій на зворотній основі з помірними обліковими ставками, дозволяє суттєво знизити навантаження на місцеві бюджети, а також соціальну напруженість, зумовлену підвищенням тарифів на теплову енергію. В результаті, за рахунок зниження на 15 - 20 % невиробничих витрат тепла та палива забезпечується підвищений рівень надійності та якості теплопостачання.

Приклад розподілу витрат за проектом, що виконувався для «Теплових мереж» м. Семенова:

- 50 % – кошти позики МБРР;

- 25 % – кошти обласного бюджету;
- 20 % – власні кошти «Теплових мереж»;
- 5 % – бюджет ТЕК Росії.

III.3. МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ІНОЗЕМНІ ДЕРЖАВНІ УСТАНОВИ. МУНІЦИПАЛЬНІ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ПРОГРАМИ

В Україні наразі діють такі міжнародні фінансові організації:

- **Світовий банк:** м. Київ, Дніпровський узвіз, 1
Тел. +38 (044) 490–66–71; +38 (044) 490–66–70
Веб-сайт: www.worldbank.org.ua (англійською)
- **Європейський банк реконструкції та розвитку:**
м. Київ, вул. Софіївська, 27/23
+38 (044) 270–61–32; +38 (044) 270–68–13
Веб-сайт: www.ebrd.com/russian/pages/homepage.shtml
- **Північна Екологічна Фінансова Корпорація (НЕФКО):**
м. Київ, вул. Велика Васильківська, секція Б, буд. 23Б, офіс 212
+38 (044) 228–01–36
Веб-сайт: <http://www.nefco.org/ru>

Група Світового банку:

1) Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) – надання кредитів відносно заможним країнам, що розвиваються.

Веб-сайт: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTIBRD/0,,menuPK:3046081~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:3046012,00.html> (англійською).

2) Міжнародна асоціація розвитку (МАР) – надання пільгових кредитів найбіднішим країнам, що розвиваються.

Веб-сайт: <http://www.worldbank.org/ida/> (англійською).

3) Міжнародна фінансова корпорація (МФК) – сприяння економічному зростанню в країнах, що розвиваються, через підтримку приватного сектору.

Веб-сайт: <http://www.ifc.org/russian>

4) Багатостороннє агентство з питань гарантування інвестицій (БАГІ) – надання гарантій іноземним інвесторам при інвестуванні в країни, що розвиваються, від втрат, пов'язаних з некомерційними ризиками.

Веб-сайт: <http://www.miga.org/> (англійською).

5) Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦВІС) – сприяння збільшенню потоків міжнародних інвестицій шляхом забезпечення юридичної підтримки врегулювання спорів між урядами та іноземними інвесторами, підтримки наукових досліджень, розповсюдження інформації про інвестиційне законодавство.

Веб-сайт: <http://icsid.worldbank.org/ICSID/Index.jsp> (англійською).

Наразі в Україні реалізується **проект Світового банку з енергоефективності**, який 17 травня 2011 р. був схвалений Радою виконавчих директорів цього банку. 4 жовтня 2011 р. Верховна Рада України прийняла Закон про ратифікацію Гарантійної Угоди (Проект з енергоефективності) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку. У рамках цього Проекту буде надано гарантовану державою позику в розмірі 200 млн. дол. США публічному акціонерному товариству «Державний експортно-імпорتنний банк України» Укрексімбанк, що буде безпосереднім позичальником коштів за проектом і нестиме всі кредитні ризики та відповідальність за його реалізацію.

Згідно з Проектом, довгострокові (до 30 років) кредитні ресурси спрямовуватимуться на фінансування заходів з поліпшення ефективності енергоспоживання українськими підприємствами.

У рамках Проекту Укрексімбанк надаватиме середньо- та довгострокові кредитні ресурси для фінансування інвестиційних проектів українських підприємств, у тому числі через інші комерційні банки, а також енергозберігаючих проектів у комунальній сфері. Вибір кінцевих позичальників, як і комерційних банків, здійснюватиметься за критеріями, визначеними спільно зі Світовим банком, серед яких забезпечення зниження споживання енергоресурсів та дотримання нових значень показників фінансової стійкості.

Пропоноване фінансування підтримує стратегію Уряду України щодо збільшення інвестицій в енергоефективність, а також мотивує Позичальника (Укрексімбанк) фінансувати проекти в діапазоні від 1 млн. до 30 млн. дол. США [в інвестиційні субпроекти енергоефективності]. Головним цільовим сектором будуть енергоємні галузі промисловості, такі як металургія, хімічна промисловість і промисловість будівельних матеріалів. За Проектом також будуть фінансуватися прийнятні проекти в інших секторах, включаючи житлово-комунальне господарство. Ці інвестиції допоможуть пом'якшити великий і зростаючий розрив у фінансуванні заходів з енергоефективності, пов'язаний з зростанням цін на енергію загалом і особливо зростанням цін на газ.

Інвестиційні субпроекти енергоефективності розподіляються на шість загальних категорій: (1) модернізація неефективного і застарілого обладнання / об'єктів; (2) встановлення вискоелективного промислового обладнання і технологій для нових виробничих потужностей, поточне енергоспоживання яких значно перевищує сучасні кращі практики; (3) використання тепла відхідних газів і надмірного тиску технологічних процесів; (4) удосконалення промислових систем, що передбачає комплекс заходів, спрямованих на підвищення енергоефективності; (5) зниження втрат енергії комунальними підприємствами (переважно в частині централізованого опалення); (6) зменшення втрат енергії в будинках.

У ході розробки Проекту було зроблено висновок щодо необхідності орієнтувати програми на швидке забезпечення реальних заощаджень енергії (протягом 1 – 2 років) для створення довіри до програми й отримання досвіду з початкових етапів впровадження. Заплановані до виконання проекти були підготовлені, а три проекти, два з яких відповідають узгодженим критеріям, – вже детально проаналізовані до проведення оцінки. Очікується, що ці проекти будуть реалізовані протягом першого року впровадження Проекту.

Проект Світового банку «Енергоефективність», веб-сайт: <http://web.worldbank.org/external/projects/main?pagePK=64283627&piPK=64712367&theSitePK=3319376&Projectid=P096586>

Укрексімбанк, веб-сайт: <http://www.eximb.com/rus/about/>

Функції ЄБРР:

- сприяння розвитку, освіті та розширенню конкурентоспроможного приватного сектору, насамперед малого та середнього підприємництва;
- мобілізація іноземного та місцевого капіталів для виконання вищевказаної діяльності;
- здійснення інвестицій у виробничу сферу, а також у фінансовий сектор і сферу послуг, необхідних для підтримки приватної ініціативи;
- надання технічної допомоги для підготовки та реалізації проектів;
- стимулювання розвитку національних ринків капіталів;
- надання підтримки економічно вигідним проектам, в яких бере участь декілька країн-бенефіціарів;
- активне проведення операцій у сфері екології та сталого розвитку.

У своїй діяльності ЄБРР використовує такі види операцій:

- 1) надання кредитів (включаючи спільне фінансування) для розвитку виробництва;
- 2) інвестування в капітал;
- 3) гарантоване розміщення цінних паперів;
- 4) полегшення доступу на ринки капіталів шляхом надання гарантій і сприяння в інших формах;
- 5) розміщення ресурсів спеціальних фондів відповідно до угод, що визначають їх використання;
- 6) надання позик (включаючи спільне фінансування) та технічної допомоги для реконструкції і розвитку інфраструктури (в тому числі на природоохоронні програми).

Програма НЕФКО «Чисте виробництво»

Основні цілі програми – підвищити ефективність використання сировинних та енергетичних ресурсів, відмовитися від застосування шкідливих матеріалів, знизити обсяг утворення і токсичність викидів, скидів і твердих відходів виробничих процесів. Чисте виробництво передбачає модернізацію технологічних процесів і методів виробництва.

Позичальник: українська приватна або комунальна компанія.

Проекти, що підтримуються: збереження енергії та ресурсів, покращання екології (передбачає тільки модернізацію існуючих об'єктів, а не будівництво нових).

Умови реалізації проекту:

- джерело повернення: кошти від економії, пов'язаної зі зменшенням споживання енергії, ресурсів та забруднення. Щорічна пряма економія витрат повинна складати не менше, ніж 25 % від загальних інвестиційних витрат;
- мінімальний розмір позики – гривневий еквівалент 50,0 тис. євро, максимальний – 350,0 тис. євро;
- позичальник має забезпечити внесок у розмірі 10,0% вартості проекту;
- кредит надається під 6 % з терміном повернення не більше 4 роки;
- забезпечення: 125 % позики.

Програма НЕФКО «Еко-ефективність»

Умови аналогічні до програми «Чисте виробництво», за винятком таких:

- прийнятними є муніципальні проекти, що пов'язані з центральним опаленням або очисткою стічних вод (із економією як з боку

теплопостачальної компанії, так і споживачів послуг теплопостачання); промислові проекти: очисні споруди попередньої очистки стічних вод промислових підприємств;

- максимальний розмір позики – гривневий еквівалент 400,0 тис. євро;
- термін повернення позики – не більше 8-ми років.

Для того, щоб подати заявку на отримання кредиту НЕФКО, необхідно підготувати коротку проектну пропозицію на 2-3 сторінки у відповідності за стандартною формою. Після визнання НЕФКО проекту прийнятним подається повний бізнес-план, – приймається рішення щодо фінансування.

Веб-сайти проектів: http://www.nefco.org/ru/financing/NMF/cleaner_production – Чисте виробництво; http://www.nefco.org/ru/financing/NMF/energy_saving – Кредити на енергозбереження

Іноземна державна установа KfW

KfW – банківська група німецьких державних банків розвитку (федерального уряду (80%) і федеральних земель (20%) Німеччини).

KfW бюро надає підтримку містам у реалізації інфраструктурних проектів: покращення якості житла (модернізація старих будинків, систем опалення з метою збільшення енергоефективності), будівництво спортзалів, реконструкція каналізації, розвиток громадського транспорту тощо.

Для таких видів інвестицій, що підвищують якість життя та привабливість населених пунктів, розроблено Інфраструктурну програму банку KfW і створено спеціальний фонд «Імпульси для розвитку» (Sonderfonds «Wachstumsimpulse»).

Веб-сайт: http://www.kfw.de/EN_Home/index.jsp (англійською).

III.4. ПРАКТИКА ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ НЕФКО М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМ

З метою фінансування інвестиційного проекту «Підвищення енергоефективності в будівлях навчальних закладів м. Івано-Франківська» 25 березня 2011 р. Івано-Франківська міська рада вирішила залучити кредит. Загальна вартість проекту складає 3,6 млн. грн., з яких 3,0 млн. грн. було вирішено забезпечити за рахунок кредитних коштів.

Найбільш привабливою та вигідною була можливість залучення коштів НЕФКО, де ставка за користування кредитом становила 3,0 % річних, тоді як відсоткові ставки за муніципальними облігаціями становлять близько 15,0 % річних.

Крім того, незважаючи, що НЕФКО – це міжнародна фінансова установа і звичайно володіє ресурсами не у гривнях, керівництво НЕФКО вирішило надати кредит м. Івано-Франківськ у національній валюті. Це, звичайно, є позитивним фактором для міста, оскільки повністю відсутні ризики валютних коливань при погашенні кредиту. Однак, відповідно до діючого законодавства, нерезиденти не мають право здійснювати кредитування в Україні у національній валюті. Тому, така схема потребувала розробки окремого механізму, який в результаті представляє собою залучення комерційного банку до процесу кредитування (див. рис. III.1).

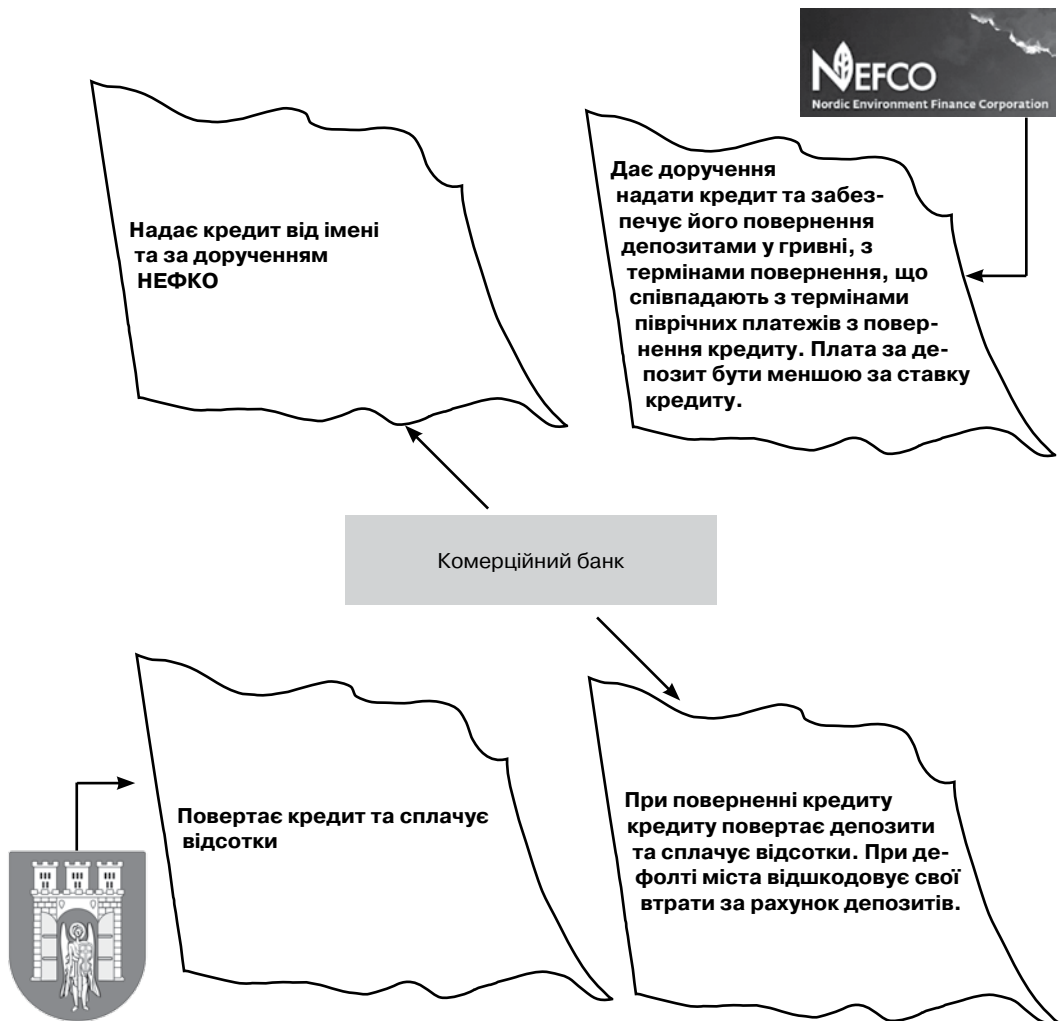

Рис. III.1. Схема кредитування НЕФКО через комерційний банк.

За таким механізмом комерційний банк виступає як банк-агент НЕФКО, але позичальником залишається міська рада м. Івано-Франківськ. В результаті якісної та змістовної підготовки усіх документів, необхідних для погодження Мінфіном кредиту, місто отримало дозвіл Мінфіну на залучення зазначених коштів.

В результаті реалізації зазначеного енергозберігаючого проекту при мінімальному вкладенні власних коштів, м. Івано-Франківськ отримує такі переваги:

- буде забезпечено комфортне перебування дітей та учнів у дев'яти дошкільних та шкільних навчальних закладах;
- буде скорочено обсяги споживання теплової енергії на 1 756,6 Гкал на рік;
- обсяги викидів CO₂ будуть зменшені на 415,72 тон на рік;
- чиста економія коштів в результаті реалізації проекту складає 1 026,3 тис. грн./рік;
- термін окупності проекту 3,5 роки.

IV. УПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСУВАННЯ В РАМКАХ КІОТСЬКОГО ПРОТОКОЛУ

IV.1. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ ТА ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ФІНАНСУВАННЯ В РАМКАХ КІОТСЬКОГО ПРОТОКОЛУ.

Що таке Одиниці установленої кількості (ОУК)?

Одиниця установленої кількості – це кількість парникових газів (ПГ), яку країни можуть викинути в атмосферу відповідно до Кіотського протоколу [16] протягом першого періоду зобов'язань (2008-2012). Для більшості країн з перехідною економікою прогнозоване зростання викидів до 2012 року у співвідношенні із загальним обсягом викидів парникових газів буде значно нижчою від їх встановленої кількості. Позитивна різниця між їх встановленою кількістю та прогнозованими викидами може продаватися згідно з визначеними умовами як надлишкові Одиниці установленої кількості з метою скорочення викидів парникових газів згідно зі статтю 17 Кіотського протоколу [16].

Що таке Механізм «зелених інвестицій»?

Це Механізм фінансування, при якому дохід від продажу надлишкових Одиниць установленої кількості знову інвестується в проекти та/або програми для місцевих, регіональних та / або глобальних умов навколишнього середовища, включаючи подальше скорочення викидів парникових газів.

Одним із засобів скорочення викидів парникових газів може бути використання альтернативних поновлюваних джерел енергії, таких як, наприклад, енергія вітру.

Порядок розгляду, схвалення і реалізації проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій та пропозицій щодо здійснення заходів, пов'язаних з реалізацією таких проектів і виконанням зобов'язань сторін Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 22.02.2008р. № 221 [17].

Для отримання коштів у рамках «зелених інвестицій» органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації всіх форм власності подають до Держекоінвестагентства:

- заяву про розгляд проекту (пропозиції) за формою згідно з додатком, затвердженим зазначеною Постановою;

- кошторис витрат на здійснення заходів у разі, коли не передбачаються капітальні вкладення.

Якщо для реалізації проекту передбачаються капітальні вкладення, та разом із заявою подаються:

- у разі будівництва, реконструкції, реставрації будинків, споруд та інших об'єктів, розширення і технічного переоснащення підприємств – проектно-кошторисна документація та позитивний висновок комплексної державної експертизи;
- у разі проведення капітального та поточного ремонту будинків, споруд та інших об'єктів – кошторисний розрахунок витрат і позитивний висновок державної експертизи кошторисного розрахунку;
- розрахунок планових скорочень викидів або збільшення обсягів поглинання парникових газів, проведений відповідно до вимог, установлених Держекоінвестагентством.

IV.2. ВИМОГИ ДО ПРОЕКТІВ, ЩО ФІНАНСУЮТЬСЯ В РАМКАХ КІОТСЬКОГО ПРОТОКОЛУ

Загальні критерії, яким повинні відповідати проекти:

- відсутність факту застосування до проекту механізмів, передбачених Кіотським протоколом [16];
- відповідність проекту цілям та принципам Рамкової конвенції ООН [18] про зміну клімату та Кіотського протоколу [16];
- відповідність проекту пріоритетам розвитку національної економіки, зокрема з питань ресурсо- та енергозбереження, енергоефективності, відновлення лісових насаджень і водних ресурсів;
- наявність соціальних переваг під час реалізації проекту (створення нових робочих місць, забезпечення безпечних умов праці тощо);
- наявність рішення органу місцевого самоврядування щодо згоди на реалізацію проекту на відповідній території.

Додаткові критерії, яким повинні відповідати проекти:

- рівень використання передових екологічно безпечних технологій, насамперед вітчизняних;
- реалістичність технологічних рішень та прозорість фінансових показників проекту;
- відповідність механізму реалізації проекту законодавству України;
- результати проведення попередньої оцінки рівня скорочення викидів або збільшення обсягів поглинання парникових газів та

скорочення викидів і скидів забруднюючих речовин (за відповідної спрямованості проекту);

- наявність відповідних дозволів та / або ліцензій;
- строк реалізації проекту (перевага надається проектам зі строком реалізації до кінця 2012 року. При цьому життєвий цикл таких проектів може перевищувати зазначений строк);
- окупність проекту (перевага надається проектам з найкоротшим строком окупності);
- можливість широкого застосування проекту.

Держекоінвестагентство проводить попередній відбір проектів та пропозицій. За невідповідності проектів загальним критеріям та / або поданні документів не в повному обсязі, вони повертаються заявнику протягом 10 робочих днів від дати їх подання.

Держекоінвестагентство подає попередньо відібрані проекти та пропозиції на розгляд утвореної ним постійно діючої міжвідомчої робочої групи. Остання розглядає подані проекти, проводить аналіз і оцінку кожного проекту, визначає його переваги над іншими проектами відповідного спрямування та надає Держекоінвестагентству рекомендації щодо схвалення або відмови у схваленні проекту.

На підставі рекомендацій міжвідомчої робочої групи Держекоінвестагентство приймає рішення про схвалення проектів і погоджує їх зі стороною договору про продаж надлишкових частин установленої кількості викидів парникових газів.

Держекоінвестагентство затверджує план заходів щодо реалізації проектів та здійснення заходів за погодженням з Мінфіном та подає його на погодження Прем'єр-міністру України.

Реалізація проектів у рамках «зелених інвестицій» може здійснюватися органами місцевого самоврядування із залученням коштів державного бюджету.

Реалізація проектів у рамках «зелених інвестицій» може здійснюватися підприємствами за рахунок:

- коштів іноземного інвестора, який інвестує гроші в реалізацію проекту, а отримані одиниці скорочення викидів парникових газів зараховує на свій рахунок;
- власних коштів підприємства, яке може продавати утворені одиниці скорочення викидів парникових газів;

- кредитних коштів міжнародних організацій. Так, ЄБРР готовий виділяти 2 –4,6 млрд. дол. США на рік країнам з перехідною економікою, серед яких Україна займає одне з провідних місць, для реалізації проектів спільного інвестування.

Головним розпорядником коштів державного бюджету за програмою «Державна підтримка заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення сорбції) парникових газів, у тому числі на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни клімату», є Держекоінвестагентство.

Веб-сайт Держекоінвестагентства: <http://www.neia.gov.ua/nature/control/uk/index>

V. ДОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ ДО МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ РЕСУРСАМИ

Бюджетним кодексом України (ч. 8 ст. 16) [10] регламентовано право відповідної місцевої ради в межах поточного бюджетного періоду здійснювати на конкурсних засадах розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на депозитах в банківських установах.

Так, згідно із зазначеною нормою, Міністр фінансів Автономної Республіки Крим, керівник місцевого фінансового органу мають право за рішенням Верховної Ради АРК, відповідної місцевої ради в межах поточного бюджетного періоду здійснювати на конкурсних засадах розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на депозитах або шляхом придбання державних цінних паперів, цінних паперів, емітованих АРК, відповідною місцевою радою, з подальшим поверненням таких коштів до кінця поточного бюджетного періоду.

Договір про придбання державних цінних паперів, цінних паперів, емітованих АРК, відповідною місцевою радою повинен містити положення про виконання особами, які уклали цей договір, зобов'язання щодо зворотного продажу / купівлі таких цінних паперів до кінця поточного бюджетного періоду (див. рис. V.1).

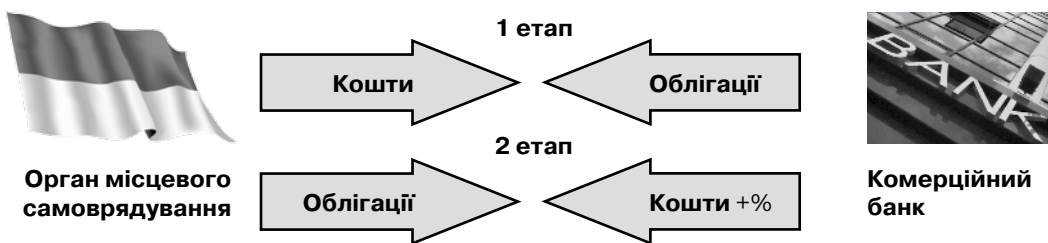

Рис. V.1. Схема розміщення тимчасово вільних коштів шляхом купівлі облігацій із зобов'язанням їх продажу

Розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів шляхом придбання державних цінних паперів, цінних паперів, емітованих АРК, відповідною місцевою радою, з подальшим поверненням таких коштів до кінця поточного бюджетного періоду виключає кредитний ризик та зменшує витрати на обслуговування місцевого боргу.

VI. ЗАГАЛЬНІ УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ МІСЦЕВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ ТА НАДАННЯ МІСЦЕВИХ ГАРАНТІЙ

VI.1. МІСЦЕВІ ЗАПОЗИЧЕННЯ

В умовах обмеженості бюджетних ресурсів органів місцевого самоврядування місцеві запозичення можуть стати додатковим джерелом ресурсів для реалізації проектів розвитку інфраструктури. Місцеві запозичення можуть використовуватись у рамках бюджету розвитку для створення, приросту чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань Верховної Ради Автономної Республіки Крим та міських рад, спрямованих на задоволення інтересів населення Автономної Республіки Крим і територіальних громад міст.

Згідно з Бюджетним кодексом України [10], місцеве запозичення – це операції з отримання до бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету.

Обсяг та умови здійснення місцевих запозичень і надання місцевих гарантій погоджуються з Міністерством фінансів України у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Законодавство у сфері місцевих запозичень, надання гарантій, дефіциту / профіциту та місцевого боргу:

- Бюджетний кодекс України від (08.07.2010р. № 2456) [10]:
 - пп. 16, 21, 33, 35, 44 статті 2;
 - статті 16, 17, 18, 72, 74.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень» від 16.02.2011р. № 110 [11].
- Цивільний кодекс України (Закон України від 16.01.2003р. № 435, статті 1054 –1057) [19].

Міністерство фінансів України погоджує обсяг та умови здійснення місцевих запозичень згідно з **вимогами вищезазначеної Постанови Кабінету Міністрів України [11]. До цих вимог, зокрема, належать:**

- **стосовно форми місцевих запозичень:**
місцеві запозичення можуть бути здійснені у вигляді:

- випуску облігацій місцевих позик;
- отримання позик, кредитів, кредитних ліній у фінансових установах.
- стосовно рішення Верховної Ради АРК чи міської ради про здійснення запозичення:

Це рішення повинно містити відомості про:

- мету запозичення;
- форму здійснення запозичення;
- істотні умови запозичення: вид, розмір, валюта, строк, відсотки за користування запозиченням та строки їх сплати, а також розмір основної суми боргу.

Крім цього, до проекту рішення про здійснення запозичення зазвичай включають положення щодо:

- повноважень міського голови вживати усі організаційно-правові заходи, пов'язані зі здійсненням запозичення;
- доручення міському фінансовому управлінню передбачати при підготовці проектів міського бюджету на наступні роки кошти на погашення та обслуговування місцевого боргу, що виникне у результаті здійснення запозичення;
- покладання відповідальності за виконання рішення про здійснення запозичення;
- інші положення (за необхідності).

Преамбула рішення сесії про здійснення запозичення має містити посилання на відповідне законодавство.

Міська рада надсилає Мінфіну письмове повідомлення про наміри здійснити запозичення, до якого додає:

1) рішення про затвердження бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету на відповідний рік з дефіцитом виключно у частині бюджету розвитку, а також затвердженими граничними обсягами місцевого боргу та надання місцевих гарантій;

2) проект рішення про запозичення (реструктуризацію боргових зобов'язань);

3) розрахунки й обґрунтування здійснення запозичень з урахуванням вимог частини третьої статті 18 і статті 74 Бюджетного кодексу України [10];

4) копії звітів про виконання бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету за три роки, що передують року, в якому приймається рішення про запозичення (реструктуризацію боргових зобов'язань);

5) інформацію про поточний стан виконання зобов'язань з погашення місцевого боргу, а також про стан розрахунків за місцевим боргом за п'ять років, що передують року, в якому приймається зазначене рішення;

6) обґрунтування обсягу доходів бюджету розвитку спеціального фонду бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету, який планується спрямовувати на погашення основної суми місцевого боргу протягом усього періоду його погашення;

7) за умови здійснення запозичення шляхом випуску облігацій місцевих позик – проект проспекту емісії облігацій (у разі відкритого (публічного) розміщення) або копію відомостей про випуск (розміщення) облігацій (у разі закритого (приватного) розміщення) та відомості про рейтингову оцінку облігацій, що визначається уповноваженими Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку рейтинговими агентствами або визнаними нею міжнародними рейтинговими агентствами;

8) довідку Державної служби статистики про чисельність населення міста на момент прийняття рішення про затвердження міського бюджету на відповідний рік (за умови здійснення зовнішнього запозичення).

При підготовці для Мінфіну розрахунків та обґрунтування здійснення запозичень з урахуванням вимог частини третьої статті 18 і статті 74 Бюджетного кодексу України [10] (відповідно за постанови КМУ від 16.02.2011р. № 110 [11]), рекомендується також зазначати:

Рекомендації до рішення про міський бюджет

Рішення про міський бюджет на 2011 рік повинно:

Містити граничний обсяг боргу та граничний обсяг надання гарантій:

«**_. Установити граничний розмір боргу** міського бюджету міста Львова станом на 31 грудня 2011 року у сумі _____ тис. гривень.

_. Уповноважити міського Голову міста Львова надавати гарантії суб'єктам щодо виконання ними боргових зобов'язань. Установити граничний обсяг надання гарантій на 2011 рік у сумі _____ тис. гривень.»

Для дотримання вимоги підпункту 1 пункту 6 постанови КМУ від 16.02.2011 № 110 щодо рішення про затвердження місцевого бюджету виключно з дефіцитом у частині бюджету розвитку необхідно, щоб у рішенні про міський бюджет залишки коштів по загальному фонду не спрямовувались для здійснення видатків загального фонду, а були передані до бюджету розвитку.

Рекомендації до розрахунків та обґрунтувань, що подаватимуться до Міністерства фінансів

При підготовці розрахунків та обґрунтування здійснення запозичень з урахуванням вимог частини третьої статті 18 і статті 74 Бюджетного кодексу України (відповідно до підпункту 3 пункту 6 Постанови КМУ від 16.02.2011р. № 110), ми рекомендуємо:

1.1. Навести індикативні прогнозні показники міського бюджету в частині надходжень бюджету розвитку² (без урахування обсягу місцевих запозичень та капітальних трансфертів (субвенцій) з інших бюджетів) мають бути затверджені виконкомом за видами джерел на 2012 – 2013 рр.);

1.2. До інформації, наведеної у підпункті 1.1, надати пояснення, що загальний обсяг міського боргу та гарантованого територіальною громадою міста боргу (без урахування гарантійних зобов'язань, що виникають за кредитами (позиками) від міжнародних фінансових організацій) станом на кінець 2011 р. не перевищує 200 % середньорічного індикативного прогнозного обсягу надходжень бюджету розвитку (без урахування обсягу місцевих запозичень та капітальних трансфертів (субвенцій) з інших бюджетів);

1.3. Побудувати зведену таблицю прогнозних показників до кінця погашення місцевого боргу (дії договору місцевої гарантії), що міститиме щорічні обсяги:

- витрат з погашення боргу та 50,0 % суми за гарантійними зобов'язаннями³;
- загальні щорічні обсяги надходжень бюджету розвитку (значення за 2012 –2013 рр. мають відповідати індикативним прогнозним показникам міського бюджету в частині надходжень бюджету розвитку (див. підпункт 2.1);
- видатків на обслуговування боргу (з виділенням боргу минулих років та боргу за запозиченням, що передбачається);
- видатків загального фонду місцевого бюджету (з трансфертами та без них);
- частки видатків на обслуговування боргу у видатках загального фонду (з трансфертами та без них);

² Стаття 21 Бюджетного кодексу України.

³ У разі, якщо мав місце гарантійний випадок, необхідно передбачити у розрахунках 100,0 % платежів за договором гарантії.

1.4. До таблиці, зазначеної у підпункті 1.3, слід надати пояснення, що видатки міського бюджету на обслуговування місцевого боргу не перевищують 10 % видатків загального фонду міського бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планується обслуговування місцевого боргу;

При підготовці інформації про поточний стан виконання зобов'язань з погашення місцевого боргу, а також про стан розрахунків за місцевим боргом за п'ять років, що передують року, в якому приймається зазначене рішення (відповідно з підпункту 5 пункту 6 Постанови КМУ від 16.02.2011р. № 110), слід зазначити, що за останні п'ять років у процесі погашення місцевого боргу та платежів з його обслуговування, обумовлених відповідними договорами та проспектами емісій, порушень графіку погашення з вини міста не було.

При підготовці обґрунтування обсягу доходів бюджету розвитку спеціального фонду міського бюджету, який планується спрямовувати на погашення основної суми місцевого боргу протягом усього періоду його погашення (відповідно до підпункту 6 пункту 6 постанови КМУ від 16.02.2011 № 110), ми рекомендуємо також надавати таку інформацію:

- прогноз доходів бюджету розвитку до кінця погашення боргу по роках із розрахунками та обґрунтуваннями, що, зокрема, включатимуть:
 - динаміку вартості земельних ділянок або об'єктів нерухомості за останні п'ять років;
 - інформацію щодо вартості земельних ділянок або об'єктів нерухомості: назва землекористувача, адреса, площа, цільове використання, рік;

Для підвищення ймовірності отримання позитивного висновку Міністерства фінансів ми рекомендуємо надавати таку інформацію:

- зведену таблицю доходів за 2008–2010 роки (згідно зі звітами Держказначейства про виконання бюджету), з виділенням надходжень до бюджету розвитку (планові та фактичні показники, відсоток виконання). Для приведення у зіставні умови з новою редакцією Бюджетного кодексу⁴ до доходів бюджету розвитку слід також включити нові джерела: єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування; плата за надання місцевих гарантій; 90 % коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на земельні ділянки, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної і комунальної власності

⁴ Прийнятою Верховною Радою України 08.07.2010р. за № 2456.

(крім земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації);

- основні характеристики показників міського бюджету у попередньому році (з динамікою за останні три роки);
- поточний стан економічної активності у місті та перспективи його покращання, зокрема, завдяки реалізації проекту з використанням запозичених коштів (це можна відстежити за такими показниками, як, наприклад, валовий регіональний продукт на одну особу, грн.; рівень економічної активності населення, % до загальної чисельності населення);
- результати соціально-економічного розвитку та підвищення інвестиційної активності в місті завдяки реалізації міською владою інвестиційних програм (показник інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності, млн. грн.);
- обсяги бюджету розвитку, що будуть спрямовані на продовження / завершення раніше розпочатих проектів;
- обсяги економії коштів на оплату енергоносіїв, що будуть спрямовані на здійснення платежів за місцевим боргом;
- сум платежів з погашення місцевого боргу та 50,0 % обсягу витрат за гарантійними зобов'язаннями, що припадають на будь-який рік, протягом усього періоду погашення місцевого боргу, не перевищує прогнозу щорічну суму надходжень бюджету розвитку (без урахування коштів запозичень та капітальних трансфертів (субвенцій) з інших бюджетів) протягом усього зазначеного періоду погашення та терміну дії договору місцевої гарантії.

Місцеві зовнішні запозичення

Відповідно до Бюджетного кодексу України [10], **місцеві зовнішні запозичення** можуть здійснювати лише міські ради міст з чисельністю населення понад триста тисяч жителів. При цьому місцеві зовнішні запозичення шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій можуть здійснювати всі міські ради.

VI.2. МІСЦЕВІ ГАРАНТІЇ

Відповідно до вимог Бюджетного кодексу України [10]:

- місцеві гарантії можуть надаватися за рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної міської ради для

забезпечення повного або часткового виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України, що належать до **комунального сектору економіки, розташовані на відповідній території** та здійснюють на цій території реалізацію інвестиційних програм (проектів), метою яких є розвиток комунальної інфраструктури або впровадження ресурсозберігаючих технологій. **(частина 2 ст. 17 Бюджетного кодексу);**

- державні (місцеві) гарантії не надаються для забезпечення боргових зобов'язань суб'єктів господарювання, якщо безпосереднім джерелом повернення кредитів (позик) передбачаються кошти державного (місцевого) бюджету (крім боргових зобов'язань, що виникають за кредитами (позиками) від міжнародних фінансових організацій) **(частина 4 ст. 17 Бюджетного кодексу);**
- **платежі, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань**, здійснюються згідно з відповідними договорами незалежно від обсягу коштів, визначених на цю мету в рішенні про місцевий бюджет, та **відображаються як надання кредитів** з бюджету стосовно суб'єктів господарювання, зобов'язання яких гарантовані **(частина 7 ст. 17 Бюджетного кодексу);**
- у разі виконання гарантійних зобов'язань перед кредиторами шляхом здійснення платежів за рахунок коштів місцевого бюджету у суб'єктів господарювання, зобов'язання яких гарантовані, з моменту такого виконання виникає прострочена заборгованість перед територіальною громадою міста за кредитами (позиками), залученими під місцеві гарантії **(частина 8 ст. 17 Бюджетного кодексу);**
- протягом дії договору про місцеву гарантію у рішенні про місцевий бюджет передбачаються кошти на виконання гарантійних зобов'язань щодо платежів, термін сплати яких настає у відповідному бюджетному періоді **(частина 15 ст. 17 Бюджетного кодексу):**
 - щодо забезпечених гарантією договорів, за якими вже мав місце гарантійний випадок, в обсягах, що дорівнюють сумі платежів за цими договорами;
 - щодо інших забезпечених гарантією договорів - не менше 50 % сум платежів за цими договорами.

Орієнтоване рішення про надання гарантії повернення та обслуговування кредиту міжнародної фінансової організації комунальному підприємству (наведено в додатку А).

Загальний обсяг місцевого боргу

Загальний обсяг місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста боргу (без урахування гарантійних зобов'язань, що виникають за кредитами (позиками) від міжнародних фінансових організацій) станом на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 200 % (для міста Києва – 400 %) середньорічного індикативного прогнозного обсягу надходжень бюджету розвитку (без урахування обсягу місцевих запозичень та капітальних трансфертів (субвенцій) з інших бюджетів), визначеного за прогнозом відповідного місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди, згідно з частиною четвертою статті 21 Бюджетного кодексу (**частина 3 ст. 18 Бюджетного кодексу**).

Обсяг та умови здійснення місцевих запозичень і надання місцевих гарантій погоджуються з Міністерством фінансів України (**частина 2 ст. 74 Бюджетного кодексу**).

VI.3. УСТАНОВА МУНІЦИПАЛЬНОГО ФІНАНСУВАННЯ (УМФ)

Спеціалізована фінансова установа (УМФ) запозичує кошти на ринку капіталів для надання кредитів *кредитоспроможним містам і комунальним підприємствам* на покращання інфраструктури за найнижчими ринковими відсотковими ставками (див. рис. VI.1). Запозичення УМФ здійснює на ринках капіталу України на основі власної фінансової спроможності без гарантії держави.

На початку діяльності слід дотримуватися поміркованого (1:1) співвідношення власного капіталу до обсягу УМФ запозичень. Після того, як УМФ зарекомендувала себе, це співвідношення може скласти від 3:1 до 10:1.

Відсоткові ставки по кредитах мають покривати операційні витрати УМФ плюс вартість запозичень.

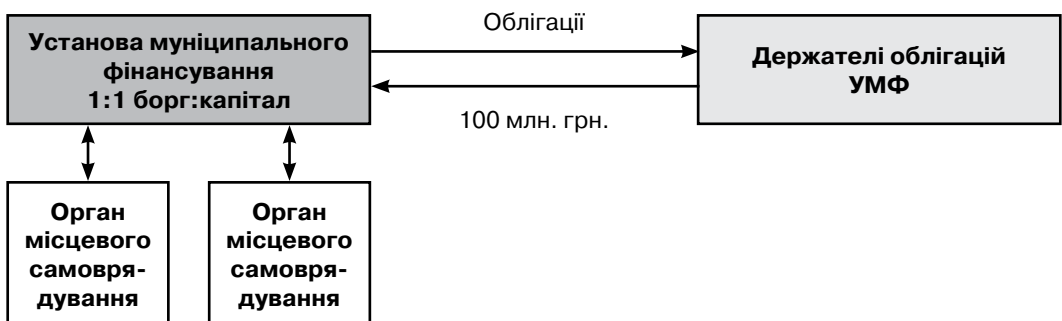

Рис. VI.1. Приклад схеми функціонування установи муніципального фінансування.

Переваги УМФ:

- доступ до кредитів;
- низькі транзакційні витрати;
- сама фінансова структура УМФ зменшує вартість позикового капіталу для окремих міст;
- низькі *ринкові* відсоткові ставки за рахунок великих обсягів випусків облігацій;
- швидше і дешевше отримання кредитів, ніж випуск облігацій або отримання кредитів у банках для окремих міст.

Причини зменшення вартості запозичень через УМФ:

- кілька великих запозичень УМФ на ринках капіталу фінансують багато дрібних кредитів містам, досягається *ефект масштабу*;
- висока компетентність УМФ у сфері муніципальних фінансів *знижує кредитний ризик*;
- *засоби підвищення надійності кредитів* зменшують для УМФ вартість запозичень;
- УМФ заробляє *високий кредитний рейтинг*;
- УМФ мінімізує свої *операційні витрати*.

Можливі шляхи створення УМФ:

- за рахунок приватної ініціативи;
- за рахунок об'єднання коштів територіальних громад, (відповідно до пункту 7 статті 75 Бюджетного кодексу: «Територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ з урахуванням статей 92 і 93 цього Кодексу»);
- поєднання обох підходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України від 01.07.2010 р. № 2404 -VI «Про державно-приватне партнерство». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2404-17> – Назва з титул. екрана.
2. Закон України від 16.07.1999 р. № 997-XIV «Про концесії». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=997-14> – Назва з титул. екрана.
3. Закон України від 16.12.1997 р. № 723/97- ВР «Про фінансовий лізинг». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=723%2F97-%E2%F0&p=1318417054443875> – Назва з титул. Екрана.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2011 р. № 384 «Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=384-2011-%EF> – Назва з титул. екрана.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 232 «Про затвердження Методики виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=232-2011-%EF> – Назва з титул. екрана.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.02.2011 р. № 81 «Про затвердження Порядку надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=81-2011-%EF> – Назва з титул. екрана.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.04.2000 р. № 643 «Про затвердження Типового концесійного договору». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=643-2000-%EF> – Назва з титул. екрана.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.1999 р. № 2293 «Про затвердження Переліку об'єктів права державної власності, які можуть надаватися в концесію». [Електронний ресурс]. Режим

- доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2293-99-%EF> – Назва з титул. екрана.
9. Посібник з публічно-приватного партнерства / [Едвард Р. Уайт, Брайан Дезилець, Олена Маслюківська]; Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), SEGURA/IP3 Partners LLC, проект «Навчальна програма публічно-приватних партнерств», К.: ООО «Діалог-Київ», 2009. – ст. 7, 11.
 10. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17> – Назва з титул. екрана.
 11. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 110 «Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=110-2011-%EF> – Назва з титул. екрана.
 12. Закон України від 01.07.1994 р. № 74/94-ВР «Про енергозбереження». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=74%2F94-%E2%F0&p=1319562893386318> – Назва з титул. екрана.
 13. Кращі практики з енергозбереження. Комунальне господарство: підприємства тепло-, водопостачання та водовідведення. Проект ПАДКО / АМР США «Реформування тарифів та реструктуризація комунальних підприємств в Україні», 2002 рік.
 14. Виконання Державного бюджету. Веб-портал Державної казначейської служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477> – Назва з титул. екрана.
 15. Група Всемирного банка. Россия. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTRUSSIANHOME/EXTRUSSIANCOUNTRIES/ECAINRUSSIANEXT/RUS SIAINRUSSIANEXT/0,,menuPK:447376~pagePK:141159~piPK:64152516~theSitePK:447318,00.html> – Назва з титул. екрана.
 16. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (ратифіковано Законом № 1430-IV від 04.02.2004). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_801 – Назва з титул. екрана.
 17. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (ратифіковано Законом № 435/96-ВР від 29.10.96). [Електронний

- ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_044 – Назва з титул. екрана.
18. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.2008 р. № 221 «Про затвердження Порядку розгляду, схвалення і реалізації проєктів цільових екологічних (зелених) інвестицій та пропозицій щодо здійснення заходів, пов’язаних з реалізацією таких проєктів і виконанням зобов’язань сторін Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=221-2008-%EF> – Назва з титул. екрана.
19. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15> – Назва з титул. екрана.

ДОДАТКИ

Додаток А

Примірне рішення про надання
гарантії повернення та обслуговування
кредиту міжнародної фінансової
організації комунальному підприємству

МІСЬКА РАДА

(_____)

Р І Ш Е Н Н Я

від ____ 20__ року

№ _____

Про надання гарантії повернення та
обслуговування кредиту міжнародної
фінансової організації комунальному
підприємству « _____ »

З метою фінансування заходів з енергозбереження в бюджетній установі
_____, враховуючи клопотання Комунального підприємства « _____ »
_____ міської ради щодо отримання кредиту міжнародної фінансової
організації _____ під гарантію _____ міської ради, керуючись ст. 143
Конституції України, ст. 16, 18, 74 Бюджетного Кодексу України, п. 26 і п.
27 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»,
Порядком здійснення запозичень до місцевих бюджетів, затвердженим
Постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 110,
_____ міська рада

ВИРІШИЛА:

1. Дозволити Комунальному підприємству «_____» (далі – Підприємство) _____ міської ради залучити кредит під міську гарантію від міжнародної фінансової організації _____ (далі – Організація) відповідно до таких істотних умов:
 - 1.1. Розмір (основна сума) та валюта кредиту – до _____.
 - 1.2. Погашення кредиту – здійснюється рівними піврічними платежами протягом _____ років.
 - 1.3. Відсоткова ставка за кредитом ___ % річних.
 - 1.4. Сплата відсотків здійснюється у терміни та разом з платежами з погашення кредиту.
2. Договір на отримання кредиту Підприємству укласти з Організацією відповідно до чинного законодавства України.
3. Унести такі зміни до міського бюджету на 201__ рік:
 - 3.1. (за необхідності – зміни, що передбачають дефіцит бюджету розвитку, граничний розмір боргу та надання гарантій);
 - 3.2 (зміни, що передбачають виділення коштів на збільшення статутного фонду Підприємства на суму __ (____) _____));
 - 3.3 (зміни, що передбачають надходження до спеціального фонду бюджету у негрошовій формі на суму проекту та збільшення на таку суму видатків бюджетної установи, де проводяться заходи з енергозбереження за проектом).
4. Установити, що кошти на збільшення статутного фонду підприємства поточного року та кредиту в загальній сумі _____ (сума прописом) підприємство використовує для реалізації проекту «Проведення заходів з енергозбереження в бюджетній установі _____ (далі – Проект) відповідно до бізнес-плану (додається), при цьому поставлене обладнання, виконанні роботи Підприємство передає бюджетній установі _____ відповідно до акту приймання-передачі, кошти на збільшення статутного фонду в роки погашення та обслуговування кредиту Підприємство спрямовує на погашення та обслуговування кредиту Організації.
5. Уповноважити міського голову на підписання гарантії (договору про надання гарантії) міжнародній фінансовій організації в забезпечення виконання зобов'язань Підприємства за кредитом на зазначених в п. 1 цього рішення умовах.
6. Уповноважити начальника фінансового управління підписати договір

про погашення заборгованості Підприємства за виконання гарантійних зобов'язань відшкодування Підприємством витрат міського бюджету на виконання гарантійних зобов'язань.

7. Встановити плату за надання _____ міською радою гарантії щодо забезпечення виконання зобов'язань Підприємства за кредитним договором між Підприємством та Організацією у розмірі ____% річних від суми непогашеної суми кредиту, що сплачується піврічними платежами під час сплати відсотків.

8. Визначити, що відсутня необхідність надання майнового забезпечення виконання зобов'язань підприємства за договором про погашення заборгованості підприємства за виконання гарантійних зобов'язань (або визначити майно, яке передається у заставу).

9. Дозволити Підприємству при реалізації проекту здійснювати закупівлю робіт та послуг за рахунок коштів кредиту Організації з додержанням вимог Організації щодо таких закупівель у частині, що не суперечить вимогам чинного законодавства, яке регулює закупівлю товарів, робіт та послуг за державні кошти.

10. Міському фінансовому управлінню щорічно передбачати в міському бюджеті кошти на поповнення статутного фонду Підприємства в розмірі щорічної економії від упровадження проекту, а також кошти для забезпечення виконання гарантійних зобов'язань протягом строку погашення кредиту Організації.

11. Контроль за виконанням цього рішення доручити _____.

12. Це рішення набуває чинності не раніше дати листа Міністерства фінансів України про погодження міської гарантії.

_____ міський голова

Під загальною редакцією І.Ф.Щербини

**ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ
ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВИХ ПРОЕКТІВ
РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ
ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ**

Методичний посібник

Редактор – В.Г. Чебанова
Комп'ютерна верстка – М.Г. Невінчаний

Формат 170 x 240
Папір крейдований
Друк офсетний
Наклад – 500 прим.